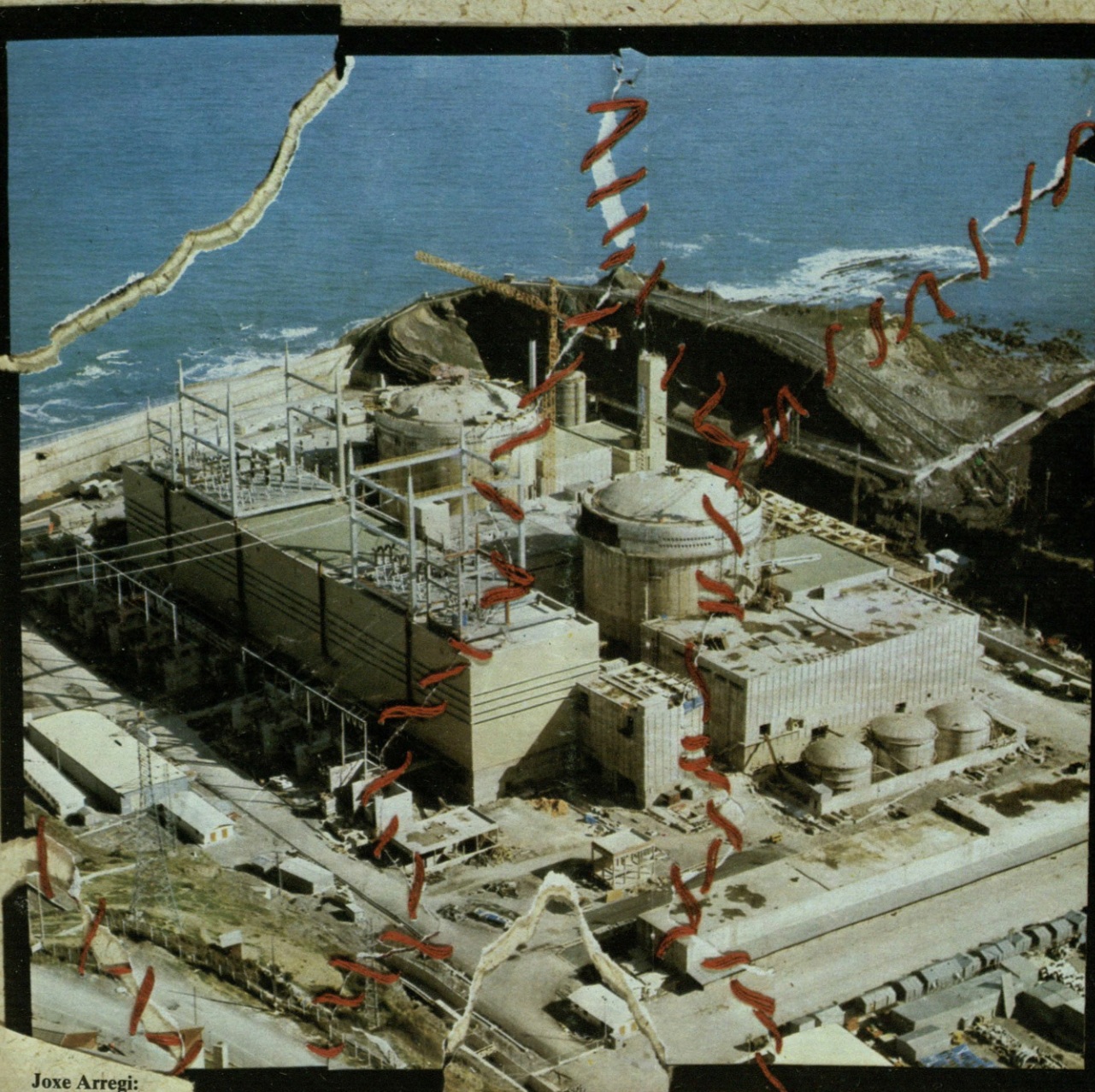

ARGIA

luma zorrozuz: Joseba Zulaika

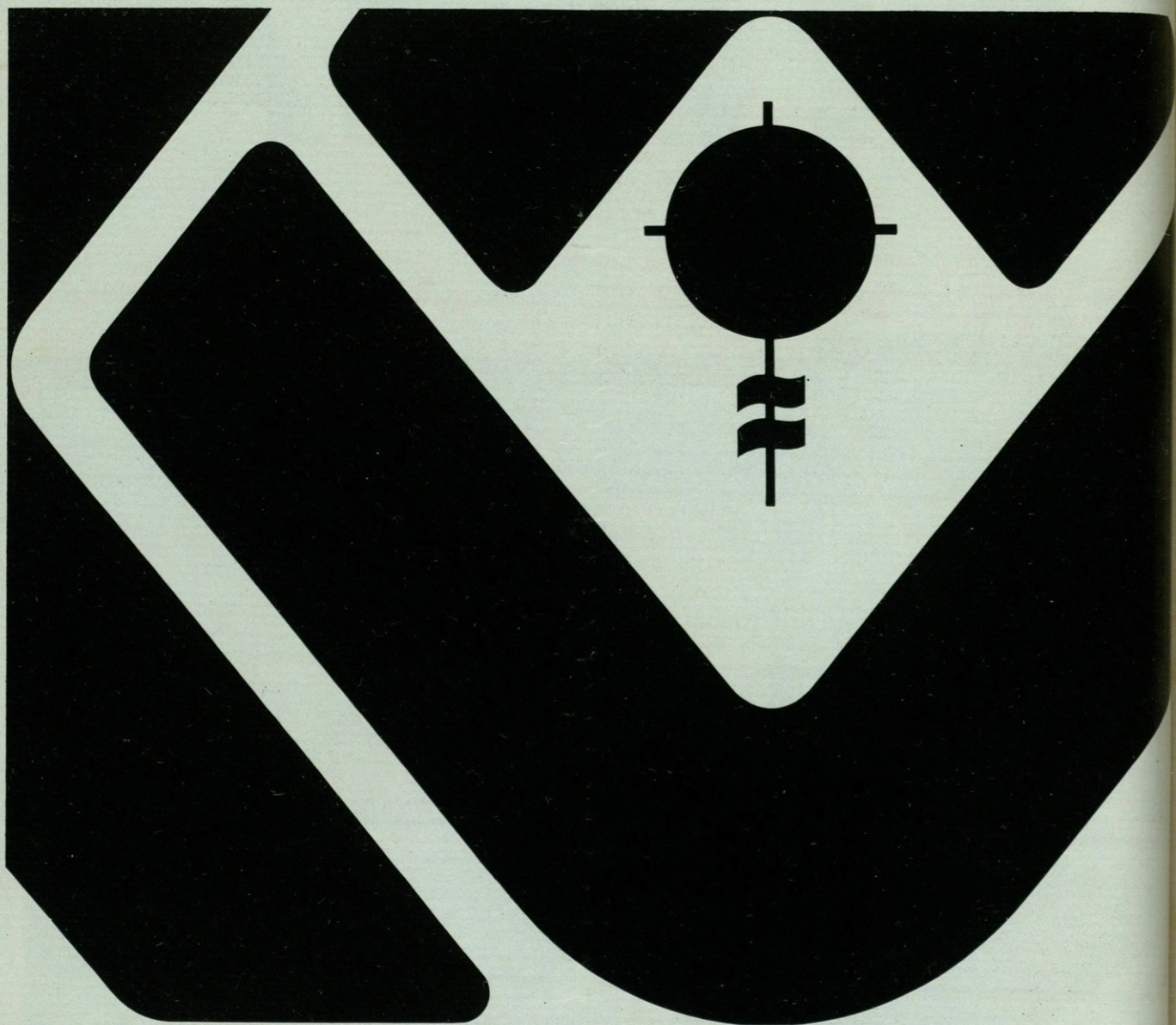
Txillidaren erakusketa bilbon

Joxe Arregi:
«oso latza izan da»

IBERDUERO AGINTARI

Iberduero, Lascas, E.T.A. erakundearen alderantzizko

Has zaitez gutaz beste era batera pentsatzen

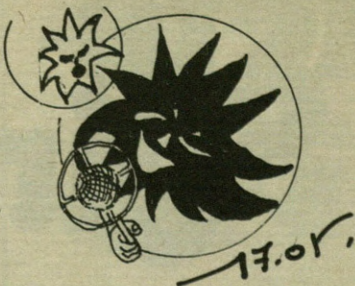
Gurekin harremanak dituztenei gauzak ikusteko era berri bat, ez zionatzeko beste estilo bat eta zerbitzu sorta osoagoa eskaini nahi diegu. Gure postura, biharra gaurtik eskatzen dizkigun baldintak tala egokitu nahi dugu. Izan ere, inoiz baino hobeak izan nahi dugu. Guztiontzako etorkizun hobeak eraiki nahi dugu eta badakizue gaurtik hasi behar dela. Biharra hemen baitago iadanik.

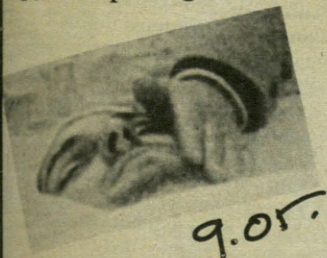
CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

Biharra hemen dago iadanik

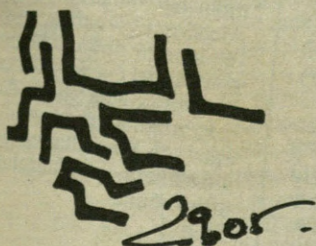
Duela bi aste ETak, Jose Mª Ryan Estrada injiniadorea astebe-
tez bahituta eduki ondoren, hil egin zuen. Horren ondorioz ha-
maika manifestapen eta agiri kaleratu ziren horretaz protesta
eginaz, greba orokorra eta guzti. Beste batzuek berriz horren
alde agertu ziren. Baina auzi horretan Komite Antinuklearrek
paper inportante bat jokatzaren zuten, eta horretaz hitza har deza-
ten, erdiko orrialdeetara ekarri ditugu, barneko eritziak eta ezta-
baidak protagonista bihurtu daitezten.

Aktualitate sozio-politikora mugatzen bagara, joan den astean
bihotzak penatu baino urtu egin zituen gertaera baten berria
heldu zitzaigun belarrietara: Joxe Arregi torturaz hil zuten. Ezer
gutxi gelditzen da komentatzeko, ia dena esanda bait dago iada-
nik. Guk ere horren oihartzuna jaso nahi izan dugu eta hor duzue
horretaz egindako aipamena.

JOSEBA ZULAIKA azken urteotan kulturaren mundutik erabat
aparte bizi izan den idazle bat dugu. Atzerrian ibili ondoren
berriro itzuli zen eta Mandiope izeneko diskatekaren irekitzean-
parte hartu zuen. Diskateka horretan bertan ospatu berria den
«EUSKO MUSIKA 80» musika ihardunaldietaz mintzo zaigu
LUMA ZORROZTUZ sailean argitaratzen dugun artikuluan.

EDUARDO TXILLIDA eskultorea euskal arteak izan duen
emaitzarik emankorrenetako bat izan da dudarik gabe, nazioar-
teko mailan bederen. Eta internazionalki hain ezaguna izanik
eskultore hau, benetan penagarria da gaur arte Euskal Herrian
pisuko erakusketarik ez egitea. Bainan azkenean Bilbon egin du
berea eta horretaz artikulua bat kultur sailean aurki dezakezue.
Sail horretan bertan zinema, literatura, prentsa, eta musikaz
beste artikulua ere dituzue irakurgai.

oharra

Hona hemen aurtengo sariak:

Barruan	2.500 pta.
Atzerrietako herrietan	3.500 pta .
Airez	5.400 pta .
Ale bakoitza	60 pta.

ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Idazleak: Estepan Aldamiz, Jokin Ansorena
Ladix Arrosagarai «Astema», Mikel Atxaga,
Lurdes Auzmendi, Balere Bakoikoa, Inozen-
tzio Bujanda, Joxe Manuel Bujanda, Felix

Ibargutxi, Rufino Iraola, Mikel Iribarren
«Xinaberri», Julen Kalzada, Inigo Lamarca,
Josu Landa, Txema Larrea, Pello Lizarral-
de, Gorka Reizabal, Andoni Sarriegi «Mur-
mendi», Joseba Sarrionandia, Jon Urru-
legi, Joxemari Velez de Mendizabal «Men-
diaga», «Xalbardin», Josemi Zumalabe.

Marrakzi eta diseinuak: Joxemari Aleman,
Guru, Antton Olariaga, Rotu, Tororo, Joxe-
mi Zumalabe.

Argazkilariak: Koldo Aretxaga, Arturo Del-
gado, Philippe Etcheberry, Loubet, Luis Mitx-
elena, Txema Ormazabal, Luis Otaegi, Ro-
berto Zarrabeitia.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Jabe: Zeruko Argia Kooperatiba.

Modiztegiak: Ortzadar Laboratorioa, Semi,
Ernio.

D.L.: 80-1963.

HARPIDA SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estatuturik Kanpura	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

aste Giroa

LIBURUAK

**GURE HEGAZTI-
AK-NUESTRAS
AVES, Arantzadi taldea,
Petronor S.A., 133 o.**

0 Guk egian esan ez da-
kigu PETRONOR errefina-
tegien inguruan diren beza-
netan agertzen diren beza-
lako xoriak nonahi aurki
daitezkeen, GURE HE-
GAZTIAK/NUESTRAS
AVES liburu honetako iru-
dian ugari agertzen bait
dira hegaztiak honetan
errefinatetako instalat-
zioak edo tximenetako dau-
delarik. Hala ere, eta au-
rreko hau detaile oso txiki
bat izanik, liburu hau txu-
kun eta presentazio onekoa
dela esatea gutxi litzateke,
gehiago hurbilduko gina-
teke agian inprimategietako
tekniken alarde bat dela
esango bagenu. liburuaren
zuzendaritza ARANZADI
natur zientzien elkartearen
kargupean izan da, euska-
razko bertsioaren ardura
UZEIko zenbait jenderen-
gan erori delarik. PETRO-
NOREk bultzatu duen obra
honek ez dago dudarik,
arrunt interesgarri bezain
beharrezko gertatuko da
kasu askotan, makina bat
duda eta ase-min era egoki
batez erantzuteko lagun-
duko duelarik. Hor duzue
bada, poltsikoan duzuen di-
ruak horretarako ematen
badizue behintzat.

**MONOGRAFIA HIS-
TORICA DE LA MUY
NOBLE Y LEAL VILLA
DE LEGORRETA, Joa-
quín María Marquínez Zu-
beldia; Egilearen edizioa,
78 o.**

Hona hemen Legor-
reta herriari buruzko li-
buru bat; are gehiago, az-
terketa bat. Zeren eta hone-
lako lan batek desinteres-
itxura eman badezake ere,
bestalde egia da lan batzuek
altura aski inportantea iris-
ten dutela. Bestela nahiko

duzue liburu hau begira-
tzea. Legorretako lekutze
geografikoa, historia, ger-
taera xelebreak, industria
eta seme-alaba famatuak
ezagutzeko derrigorrezko
iturburua duzue Marquí-
nez-en liburu hau, alor ho-
rietan emankizun dexte
eskaintzen dituelarik.

**GRANT KAPITAI-
NAREN SEMEAK, Jules
Verne, ELKAR editoriala,
174 o., 300 pta.**

Liburu honen aurretik
hiru liburu agertu ziren da-
goeneko Elkar-ek aurrera
eraman duen ITZUL sai-
lean, eta honako honekin
batera beste bat kaleratu da
kaleratu, TILL EULENS-
PIEGEL izenekoak. Sail ho-
nen izenak berak adieraz-
ten duenez gaztetxoek
munduan erdaraz dauden
zenbait liburu famatu eta in-
teresgarri euskaraz ipintzea
litzateke. Asmo txalogarria
beraz. Eta gehiago poztu
egiten gara Elkar-ek dara-
man lana beste argitalet-
xeek ere beretzat hartu du-
tela ikustean (Hordagok ba-
te ere). Ez da kasu isladatu
bat beraz oraingoa aurkez-
ten dugun GRANT KAPI-
TAINAREN SEMEAK li-
buru hau. Orain arte milaka
gazteren begietatik sartu
dira mundua inguratu duen
liburu honen abenturak, eta
garbi dago, hemendik au-
rrera ere horretan jarrai-
tuko direla, baina desber-
dintasun nabarmen bate-
kin: hemendik aurrera nahi
duenak euskaraz irakur-
tzeko aukera izango du. Eta
punto.

**EUSKAL ZERAMI-
KAREN HASTAPENAK,
Arte aplikatuak Deba-80,
Elkar editoriala, 300 o., 500
pta.**

1978. urtean eman zi-
tzaion hasera arte aplika-
tuei buruzko ikastaldi bati,
eta horren jarraipen bezala,

hurrengo urtean Eibarren
antolatu zen aurrekoaren
antzeko beste ikastaldi bat.
Aurten «Arte aplikatuak.
Deba 80» izenekoak ospatu
dira, eta zeramikaren ingu-
ruan han eman ziren zen-
bait apunte eta kurtsilore-
kin, liburu bat burutzea
pentsatu zuten. Gainera au-
rreko bi ikastaroetan kan-
pokoak baldin baziren ira-
kasleak, azken honetan
euskaldunak ziren, argita-
ratze horren interesa neurri
handi batetan zabalduz. Eta
hona hemen liburu bada,
asmo horri erantzun nahi
dion emaitza bezala. Lan-
kide bezala hauek agertzen
dira: Leandro Silvan, Kimi-
ka-Zeramika dela eta; Enri-
que Ibabe, Euskal Zera-
mika herrikoiairen historia
Angeles Etxeberria, esma-
tea-geruza beiratzuak ma-
goa; Angel Garraza, orez-
tura praktikak; Pilar Al-
rez, buztina eta oreztadun
eta Luis Mari Illarramendi
antolaketa, antolaketa
arduraduna.

Grant kapitainaren
semeak

ri

ri
en plein
cadrans ?
à l'heure solaire
septembre au 1981
ouvelle société
Bata & fils
ation sexuelle
la vision & l'orgasme
ntement Pays Basque

SANTUTXU
HAUZO ALDIZKARIA
CAPITOL
RUGAR ET JOVENI

ZAKARIK

RRIZ HERRI,
Otsailak 5, 12. zen-
libera.

lebdomadaire d'In-
ons générales» azpi-
uarekin datorren al-
i honen berriak ez
n apenas egia esan.
aria izanik, bere ha-
arren zenbarira iritsi
goeneko. Egunkari gi-
orrialdeak dituela
zi orrialde konkretuki)
sesez idatzita dago, eta
mazio orokorreko

gaiak ikutzen ditu, gai oriji-
nal eta ardurakoak gainera.
Zenbait berri txiki euskaraz
ere badakartza, baina fran-
tsesaren nagusitasunak he-
goalde honetako aldizkari
gehienek duten joeraren ko-
pia bat ez ote den izango
duda ekarri digu burura.
Bere bulegoa Saint-Palais-
en omen du eta bere zuzen-
daria Jean Erdozaincy da.

SANTUTXU
HAUZO ALDIZKARIA,
25. zenbakia, 1981ko
urtarrila.

SANTUTXU aldizkari
honen zenbaki hau ez da
iristen zaigun lehenengoa,
bizi luzea bait du izan, eta
ez da azkena izango ere
noski. Norbaitek ez badaki
ere, Santutxu Bilbo ingu-
ruko auzo bat da, munduan
galduta dauden horietako
bat. Baina batzuek hain gal-
duta ez daudela aski frogat-
zen dute, aldizkari hau bi-
zitza seinale bat besterik ez
bait da. Benetan poztu gaitu
euskararekin duen trata-
menduak, zenbaki honetan
behintzat. Oso leku inpor-
tantea eman diote, eta alde
horretatik ereduia izan dai-
tekeela deritzogu. oso ideia
interesgarriak sekzioen al-
detik, eta gaiak munduari
dagozkionak nahiz auzoari
dagozkionak, gaurkotasun
ukaezin bat dute. Pena me-
rezi duten aldizkari horie-
tako bat alegia.

TXAPELKETAK

EUSKAL HERRIKO
BERTSOLARI GAZ-
TEEN TXAPELKETA,
Hirugarren Artxanberri eta
Patxi Errota Saria. Zaldi-
bian ospatuko da, Martxo-
aren 14ean, goiz eta arratsal-
dez. Parte hartzeko behar
den adinak hogeitazazpi ur-
tetatik beherakoa behar du,
eta izenak emateko Udale-
txera deitu behar da, tele-
fono zenbaki hauek erabi-
liz: 88 03 57 edo 88 43 53.

Izena emateko epea, Otsai-
laren 28, eta sariak honako
hauek izango dira: 1: 22.000
pezeta, kopa eta txapela;
2.: 16.000 pezeta eta kopa.
Baita ere arratsaldeaz parte
hartuko duten beste lauen-
tzat HAMARNA mila pe-
zeta. Bakarrik goizetik
iharduten direnentzat be-
rriz BOSNA mila pezeta.
Bestalde, herriari graziarik
handiena egiten dion ber-
tsolariarentzat kopa bat,
eta bertsoak onenarentzat
beste kopa bat. Bukatzeko
epaimahai nortzuk osa-
tuko duten esango dugu:
Abel Muniategi, Izazpi,
Joxe Mari Aranalde eta
Patxi Iraola.

IPARRAGIRRE-
RI BURUZKO KARTEL
TXAPELKETA. Jose Ma-

ria Iparragirre zenaren he-
riotzearen mende hurrena
urte honetan betetzen dela-
rik, Eusko Jaurlaritzako
Kultur Sailak, kartel iraga-
rri txapelketa eratu du.
Hauexek dira oinarriak.
Gaia Iparragirre izanik,
edonork har dezake parte.
Orijinalak erakusteko mo-
duan aurkeztu behar dira,
honako neurriak dituztela-
rik: 70x100zm. Karteletan
nahi eta nahiez testo hau
agertu behar da: **IPARRA-**
GIRRE (nabarmendurik),
eta txikiago: «Eman da za-
baltzazu munduan frutua»,
eta I Centenario del falleci-
miento. Eusko jaurlaritza.
Kultur Saila. Gobierno
Vasco. Consejería de Cul-
tura. Lanak bidaltzeko
epea martxoaren 14ean bu-
katzen da, eta aurkezteko
tokiak hauek dira: Gas-
teizko Delegazioa (Olagi-
bel, 11), Bilbokoa (Maza-
rreko Alameda, 63), edo
Donostiakoa (Andia, 13).
Orijinalarekin batera sobre
hertsit batetan izena eta zu-
zenbidea jarri beharra
dago. Lehenengo saria
100.000 pezetakoa izango
da, 25.000 pezetakoa bi ak-
zesit ere badaudelarik.

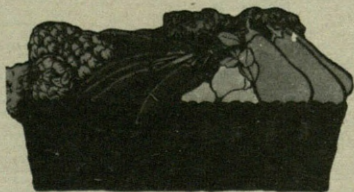
25

otsaila 22
martxoa 1

barazkiak, makailua eta naranjak

Joan den astean esan genuena beteko zenutelakoan, eta irakurlegoarekin elkarrizketak sortzea oso erraza ez delakoan, gaurko honetan merkatura joan behar duzue barazkiak, makailua eta naranjak merke aurkituko bait dituzue, eta horiekin hain zuzen prestatuko dugu beste neguko errezeta bat.

juliana zopa

Azenarioak, arbiak, patatak, lekak (fideoak bezala mozten dira azaburuak, espinakak eta porruak). Hau dena txiki-txiki egiten da.

Eltze batetan urdaiazpiko kubotxo batzuek jarri koipe piska batekin. Hau gorritu denean tipula oso txikituta bota —grasa gehiegi balego kendu orduan— eta gero barazkiak bota. Dena ondo goritu denean, salda bota eta lehendik prestatuta izango dugun tomatetik bi goilaretxo bota.

Barazkiak erdi egosiak daudenean azalore, ilar, babak eta zainzuri puntak. Dena egiten utzi ondoren mahaiera ateratzen da ogi prejituearekin

makailua saltsa berde erara

Makailua zatitu eta bezperan, hau da, hamabi orduz uretan beratzen da. Ezkatak kendu eta kazuela batetan ur hotzetan jartzen da azala goruntz jarriz, eta urez ondo estalita.

Aurretik sutondoan jarriko da eltzea, sutatik aparte eta apart piska bat ateratzen hasi zaiola ikusten dugunean sutatik kendu, hezurak kendu eta ur berdinean uzten da jakia prestatzen hasi arte.

Orain arteko hau makailuarekin egin behar da beti derrigorrez. Era batetara edo bestera sukaldetu behar bada ere aurreprestatuta beti berdina duzue.

Saltsa berde erara prestatzeko lapiku batetan olio ontzitzo bat jarri; tipula oso modu finean moztu eta baratzuri bi hagin, hauek ere txikituak.

Tipula egin denean patata txirrindolak bota eta perexila txikituta, su bigunez berotu eta makailua beratzen eduki dugun salda botatzen da patatak estali arte. Irakiten eduki mantso-mantso eta lapikua bera mogituz. Saltsa loditzen hasia dela eta patatak erdi eginik daudela konturatzearan makailua sartu azala goruntz utziaz. Olio hotz pittin bat bota eta bere baratzuri bi hagin eta ondo mogitu lapikua. Ondo estali eta su txikian dena odol egiten utzi mahaiera atera arte.

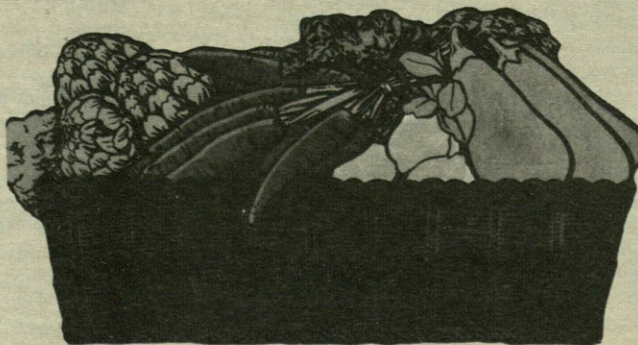
naranja mermelada

Barazki zopa nahiz makailua negurako oso aproposak ditugu. Hauekin naranjak ere noski. Garai honetakoak izaten dira onenetakoak.

Hartu hamabi naranja, bi limoi, Baazukre bost kilo eta hiru litro ur.

Frutari bere zukua atera. Azala xehetu. Eta naranja haziak zapitxo batetan tolestaturik, zukua, eta azal xehetua sutan jartzen da. Gero hogeitalau orduz utzi. Hurrengo egunean berriz ere sutan jarri eta irakiten has-tean berrogeitahamar minutuz eduki. Sutatik atera eta beste hogeitalau orduz eduki. Hurrengo egunean berriro ere sutan eta hogeitahamar edo berrogei minutuz eduki irakiten. Ezti baten antzekoa gelditzen da eta orduan ontzi batzuetan jar daiteke beste gozo guztiak bezalaxe.

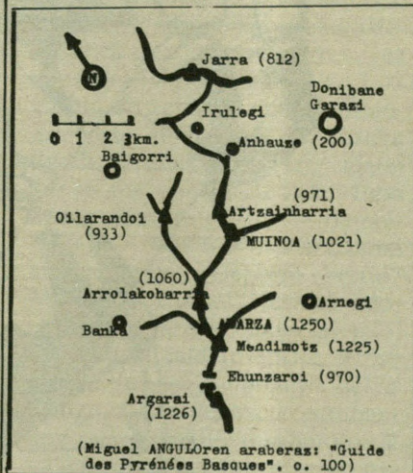
KARLOS ARGÍÑANO

ADARZA

Pirineoetan bizi diren hartzak beren negu letargotik Kandelarian iratzartzen omen dira. Argiro luzatzen ari dira egunak, eta udaberria etorriko zaigunaren segurantz zainetan hedatzen dijoakigu. Ez da harritzeko, ba, menditarrek hartzaren dantza eta festa Kandelarian ospa dezatela, Kataluinako Saint Laurent-de-Cerdansen egiten zen bezela, hartza arrapatuz eta zikiratuz lehenik, gero hartz berpiztuak neska bat harekin bahitzen duela denek ezagutzen dizkiogun asmo lizunekin. Batzuek diote Xiberuko zamalzaina hartza zela bere jatorrian, eta, hartzak bezela, joritasunaren izpiritua gihartzen duela: bere odolaren sakrifizioaz lurra ernaltzen du, natura berpitz dadin. Udaberriaren deia sentitu bide dugu guk ere, neguan egin-dako trabesia humiletatik ateratzeko.

Anhauzetik Adarzara joateko hiru ordu eta erdi edo lau ordu behar da; orotara, mila eta ehun metro inguru behetik gora. Lainorik gabe, bidea oso nabaria da. Anhauzetik hegoaldera ikusten den mendia Muinoa da (121 m.): mendebalean duen kaskora, Artzainharria hain zuzen, igo behar da lehenik. Hiritik hegoaldera doan autobide hestuatik abiatuz, borda zahar baten zintzinean bikoizten den tokian eskuinera hartuk dugu; berehala, ezkerretik gora igotzen den pista zabal bati jarraituko diogu. Pistak egiten dituen mila itzulinguru mespreziatuz, zuzen gora garamatzen bidearekin Bidaburuko hesparrua eta txabolak gaintuko ditugu, Artzainharriaren iparraldean dagoen lepora heldu arte. Hemendik etengabeko igoera dugu, Artzainharriko harkaitzetaraino: belardien monotonia hautsi nahi baduzue, pozgarria eta ederra da harkaitz hauk eskalatzea; hortarako prest ez bazarete, ezker aldetik errez igaro

daitezke. Gero, gailurratik gora, Muinoa oso hurbil duzue.

Eta hortik Adarza ikusten da, esker-ga, zorrotz, hegoaldean horizontea estaliz. Bidea nabaria da ere: gailurretatik jarrai, Urdanzia lepoa, Urdiakoharria (hemen Baigorritik eta Oilarandoi eremitatik datorren mendikatearekin elkartzen gara), Urdiako lepoa eta Arrolakoharria gaintutuz, Adarzaren oinetan arnasa hartzeko eta azkeneko igoera emateko. Lepoz lepo bideak eta pistak daude: goitik ez ba duzue ibili nahi, Urdiakoharria eta Arrolakoharria ezker aldetik igaro behar dira, mendebalerra ikarragarrizko amiltegiak bait dituzte.

Adarzaren kaskoan erakitze berezi bat dago: lau metro zabal eta hamaika metro luze duen bobedadun etxe antzeko zerbait, erdi erorita. Zer denari buruz lau hipotesi bederen irakurri ditut: erromatarrek egindako begiratoki bat (hemendik Urkuluko dorrea ikusten da, eta bien artean dabil Orreagako bidea), aintzineko eremutar edo monjeen egonlekua, erdi haroko dorre azkarra eta artzainen borda

(baina bobedadun bordarik ez da gurean, eta mendi kaskoak ez dira ere leku arruntenak holakorik egiteko). Dirudienez, ikertze edo luebaki sakonik ez da hemen egin.

Halere, egin dugun txangoaren hoberena gailurrak gailur ikus daitekeen paisajea duzue. eguraldi onez, atmosfera gardena denean, Garazi eta Baigorriko lurrrak oinetan dituzuelarik, mendebalean Iparlatik Ahadira hedatzen den mendikatea guztiz ikusgarria da, bere amiltegi eta muraila gorritz; ekialdera, berriz, Garazitik Orreaga doazen mendien gainetik, Okabe, Urkulu, Ori eta Pirineoa. Guk ez dugu suerte onik izan: lanbro itsusiak horizontea izkatatu digu; haren gainetik, arratsaldean, Oriko tontor edurtua, zeruan zintzilikatuta ageri zitzaigun, dirdirantea, euskal Fuji-Yama amesgarria. Itzultzerakoan, artzainek piztutako suen ke lodi zuria Muinoaren bi aldetan hedatzen zen: paisajearen ordezkari eguzki gorri gorria ikusi genuen, laino eta keen artean.

Baina neretzat Adarzaren gainean sentitutako ongizatan fisiokoaren oroitzapena dut egunaren hoberena. Adarza oso airean dago (1250 m): lainoa aski zen urrunetako mendi altuenak ikus ez nitzan, baina aski mehea ere inguruetako lepo guziak ikus-teko; etengabeko mazela maldatsuak sinesgaitzeko txirrista esker-gak bezela irekitzen ziren nere oinetan. Eta Arrolakoharria jaitsiz, iparraldera, neguko eguzkiak itzal luze luzea egiten zidan aurrean: nola jakin gaberik korrika hasi nintzen, korrika eta korrika maldaz behera, besoak zabal zabalik arratsaldeko ixiltasunean, eta aurrean neraman itzalak airean ixilik dabilen sai zahar baten ahaidea egiten zidan.

Izena
Nombre

Kalea
Calle

Herria
Población

ZK
N.º

Bizitza
Piso

Herrialdea
Provincia

ANAITASUNA

☐ Hamabostkaria. Urteko harpidetza: 1.500 pzt. Publicación quincenal. Suscripción anual: 1.500 ptas.

ARGIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.500 pzt. Publicación semanal. Suscripción anual: 2.500 ptas.

HERRIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.250 ptas. Publicación semanal. Suscripción anual: 2.250 ptas.

Hartu nahi dut:
Deseo suscribirme a:

JAKIN

☐ Hiru hilabetekaria. Urteko harpidetza: 1.100 pzt. Publicación trimestral. Suscripción anual: 1.100 ptas.

SASKI-NASKI

☐ Hilerokea. Urteko harpidetza: 900 pzt. Publicación mensual. Suscripción anual: 900 ptas.

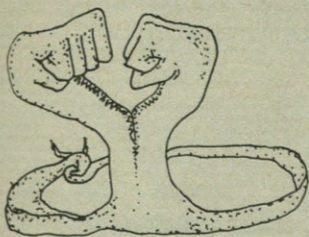
X batez jar ezazu harpidetu nahi duzun aldizkaria.
Señale con una X la revista o revistas a las que quiera suscribirse.

Txartel hau bete eta gero bidal ezazu mesedez 495 posta kutxara, Bilbo, **PRENTSA EUSKARAZ** karta azalean jarritz. Una vez rellenado este boletín, envíelo, por favor, al apartado 495 de Bilbao, poniendo en el sobre **PRENTSA EUSKARAZ**.

ORDAINKETA MODUA: Harpidea hartzen duzun aldizkariak zurekin sartuko da harremanetan ordainketa modua jakin dezazun.

FORMA DE PAGO: Cada revista, a la que se suscriba, se pondrá en contacto con usted para darle a conocer sus formas de pago.

1

BOXEO NEURKETA BARNE MINISTERITZAN.

Nahiz eta komunikabieetan aipatuta ez izan, Rosón, eta Fernández Ordóñez ministroen artean sekulako iskanbila egon da. Euskal prentsak Gobernu espainiarraren barnean dauzkan infiltratuek diotenez, «esanetik ekintzetara» pasatzeko oso gutxi falta izan da. Bietatik batek ubelduren bat agertuko balu toki nabarmen batetan, euskal irakuleek oraingo honetan behintzat jakingo lukete zauri horren zergatia eta jatorria. Amoranteena: «kolpez, kolpez hil behar baina, elkar maitez, elkar maitez (bis)».

2

ZAKILIXUTEK ARRAZOINA ZUEN, ETA GU HORTZAK GARBITU GABE. Toturena gehiegi da. Zakilixutek dioen bezala, gehiegiegi. Amnistiatura baino han ostiatuta izan den gaztediarentzat behintzat, orain mea kulpak, dimisioak eta gainerantzekoak orain dela aurte batzuek gertatu izan balira, mesederako. Zenbaitek hau dena benetako demokraziaren adierazgarri —ez demografiarena noski— argi —garbia besterik ez dela esan du. Zer uste zenuten bada, Joseba Sarrionaindiak EGINen idatzi zuena literatur saioa zela? Egin diren salaketa guztiak —detentuetatik %88'63— inertiaren kontua zela? Dèporte berria? Mesedez, Euskal Herriko edonondik pasatzen bazarete, edozein amari galdetu eta ez duzue inoren dossier ponpoxorik behar izango, Canariasetik kontrabandoz ekarritako magnetofoirik kaskarrenak ere horretarako balio bait du.

3

EA TOPATZEN ZAITUGUN HURRENGO SANFERMITAN! Fraga, APko 'ehendakartzat berraukeratuta izan da. Alderdi honek joan den astean ospaturiko Batzar Nagusian. Joxe Arregiren hilketari buruz ageturiko eritziak —TVEn— aski

adierazten du tipoaren ohizko jarrerara eta estiloa. Garbi dago zezen honek oihal gorriari kristoren erasoak egingo dizkiola. Mola zenaren marka era gainditu egin du: «Ni roja, nī rota». O sea, ez gorria, ez puskatuta; zuria eta osoa baizik. Sanferminetarako zorrozten ote dituzu adarrak?

4

EIA ETA BORROKA HARMA-TUA. EIA alderdiak Batzar Berrezia ospatu du Leioan. Komunikabideen bidez jakin dugunez erakunde harmatuei beren harmak utz eta bazter ditzaten eskatu die. Erabaki hau, gehiengoz hartuta izan omen da. Erakunde hauen jarrera. politiko-harmatuari buruzko azterketak bultzaturiko erabakia omen, eta horrekin batera negoziaketarako prest agertu dute heuren burua.

5

BERTSOLARIENA EGIA OMEN. Ipar Euskal Herrian ere, ikastolek eta entrepresa batzuek Joxe Arregi zenaren alde egin den greban parte hartu dute. Badakigu jakin, Iparraldeko lagun batzuek ere hemengo komisariak ezagutzen dituztela, eta jakina, mailuari kolpea eta komisariari bestea. Iparraldeko abertzaleek aspaldian berenganatu zuten bertsolariena: «Bi zaku, karga bat, edota ezin leike batera bi nagusi zerbitza».

F.N.rentzat: «zein gutxi aldatu den mundua!»

FUERZA NUEVAko 735. zenbakian argi aski erakusten digute beren tontokeria ez dela oraingoa, horretan karrera luzea egin dutela alegia. «Decíamos ayer» deritzon sail batetan, 1971ko Otsailak 6ko artikulu bat argitaratzen dute, «Racismo en España: contrasentido histórico» izenekoa. «Danza típica de Vasconia» batekin hornituta, ondorengo hau esatne digute: «El bueno de Arana en su pasión vizaítarra se pone un tanto en ridículo cuando dice que le apena oír el vascuence en boca de un cochero riojano. ¿Pues no es la Rioja una especie de Fiume Bizcaítarra? ¿No es una de las zonas genuinamente vascas, arrebatadas al árbol de Guernica, por la codicia española? Aparte de que es muy sospechoso que un riojano hable una lengua que ya ni hablan la mayoría de los naturales del país, pero lo que es absolutamente increíble es que lo hable un gitano. ¡A lo mejor confundió el vasco con la lengua de germanías o calé! Ante todo seamos objetivos. Los separatistas seguidores del extinto Aguirre, se aprovecharon del desconcierto y de la inestabilidad de la segunda república, para alzar bandera de secesión, creando la efímera República de Euzkadi. El triunfo nacional, acabó, naturalmente, con esta y otras banderías. Y

como la lengua euskera había sido portavoz, grito airado y descompasado, de tropelías y sucesos que debían ser olvidados, se hizo silenciar durante algún tiempo, sólo el suficiente para que se acallaran los ecos de aquella malhadada aventura. Porque, ¿qué interés tiene España en hacer desaparecer una lengua que es parte integrante de su personalidad? Tan disparatada es esa suposición que sólo tiene cabida en la mente enferma de un resen-tido. Según eso, no sólo debería ser suprimido el vascuence, sino además el catalán, el valenciano, el mallorquín, el gallego y el ba-ble. Y también eliminaríamos del mapa lingüístico el latín, que al fin y al cabo es el dialecto de los campesinos del Lacio y, naturalmente, el griego, para remontar quedándonos en definitiva con la legua adámica, aunque bien mirado, tampoco nos serviría, ya que es la lengua regional del Paraíso Terrenal.

Y puestos a suprimir «make-tismos» odiosos, vamos a ver si vencemos a Nicolasa, la celebérrima cocinera donostiarrá, de que sustituya el «extranjero» aceite de oliva como condimento del bacalao al pil-pil y lo sustituya el «extanjero aceite de oliva como condimento del bacalao al pil-pil y lo sustituya por el genuino chacolí, para que sea un plato fuerte en cuchipandas separatistas. Que de esta foma acabarían desapareciendo. Tal vez se-

ría la mejor solución. Quién sabe si por simple cambio de ingre-dientes conseguiríamos dar por resuleto el caso euskaro. Que no sería ninguna tontería.»

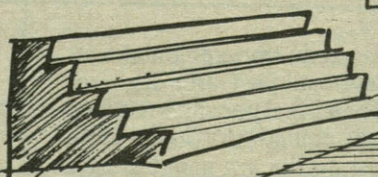
**guztiok maite zaituzte;
hilda zaudenean
(john 1974)**

MUSKARIAko 6. zenba-kian objetibitate handi batez Lennon-Joko asuntoan gauzak garbi uzten saiatzen dira. Mun-duak nonbait ona-txarra bikote bezala jarri omen zuen, eta noski, gauzak ez dira halakoak izan. Hala diote beraiek behintzat. Hona hemen zatitxo bat, mostra gisa:

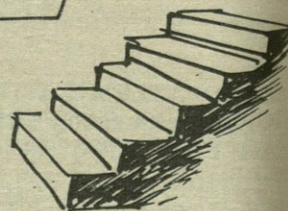
«Ha sido triste, muy triste, con-templar todo el proceso que ha seguido ha su asesinato. «El dro-gadicto excéntrico de los Bea-tles, aquél imbécil que se casó con la japonesa experta en hap-penings Yoko Ono, aquél payaso que intentó caambiar la cara del mundo», es desde el 8 de diciem-bre, «un genio únicamente com-parable a Beetohven, un hombre que dio su vida por la paz y que supo unir con su música a todo un mundo dividido»

Sumas de antebienvenidas a 5.000 personas desplazadas a los Hornos de Euzkadi

Un tibio recibimiento a los Reyes en Euskadi

CASA DE JUNTAS
DE GUERNICA

ARGAZKIAK: ARTURO

asteko
izenak

joxe arregi izagirre

OSO LATZA IZAN DA

Hemen denok bagenekien Estatuko komisaria guztiak zertarako zeuden eta dauden egin-da.

Umetatik euskaldun guztiok amaren esnearekin batera komisariaren beldurra irentsi genuen, aitaren, amaren eta anai-arreben ahotik.

Beldur hori komisaria torturaren erreinua zelako, noski. Hor erortzea babesik gabe gure e-

tsaiaren torturen eskuetan erortzea zelako.

Ordutik hona erortzen ziren guztien ahotan gauza bera entzun ahal izan dugu: «gogorra», «denetarik egin didate», «oso latza izan da».

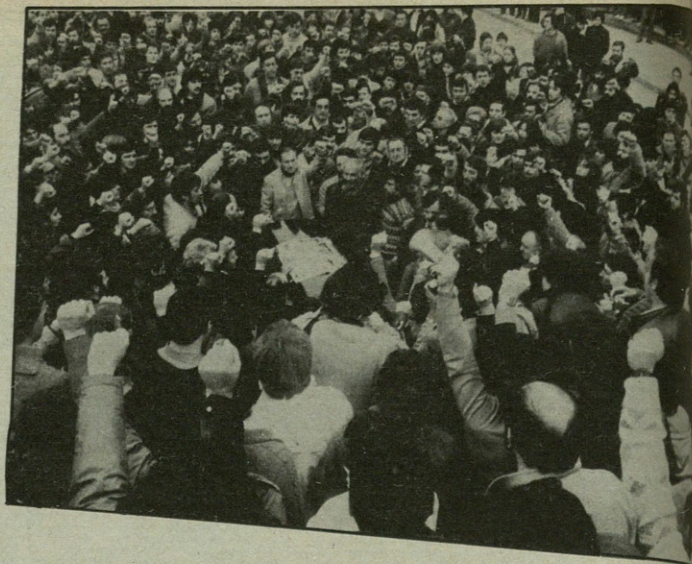
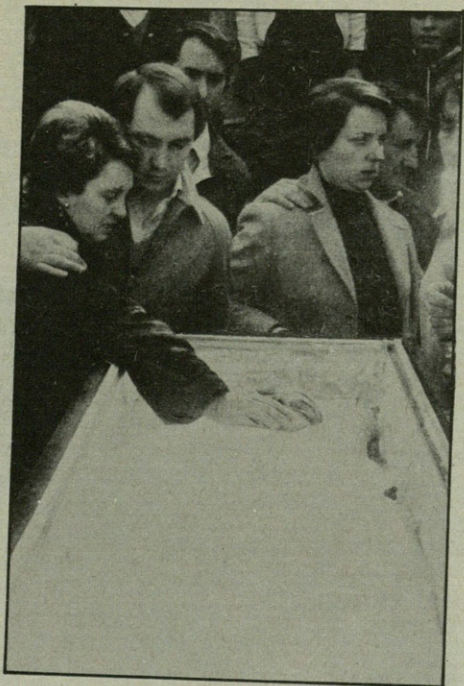
Denok izan dugu bai frankismopean, bai ondoren, gure buruetan ez bazen ondokoarenean torturaren aztarrenez ohartzeko aukera. Eta gaur berdin.

Ezin du euskaldunak sinetsi herriko seme-alaba den inork hori bere buruan garbi ez izatea.

Horrengatik Joxe torturaz hil digutela eta beren harridura agertzen duten euskaldunak ezin ditugu sinetsi.

«Batzuetan —beharbada noizpait— gerta daitekeela» edo «estatuan itsatsitako pertsonaia faxista batzuen erruz» esaten digutenean ezin ditugu sinetsi.

ARGIZKIZK: ARTURO

Bazekiten, eta badakite, eta kito.

Are gehiago, torturak babesten dituen legearen aurrean mutu gelditu badira!

Orain zerbait egin beharrean aurkituko dira eta lau zapabost izen bota ondoren torturadore-zakur batzuek botako dituzte herriaren haserre grina apal dadin, beren aurpegia zuritu nahiean, beste batzuek teknika berriak ikastera Alema-

niara edo Ameriketara bidaltzen dituzten une berean.

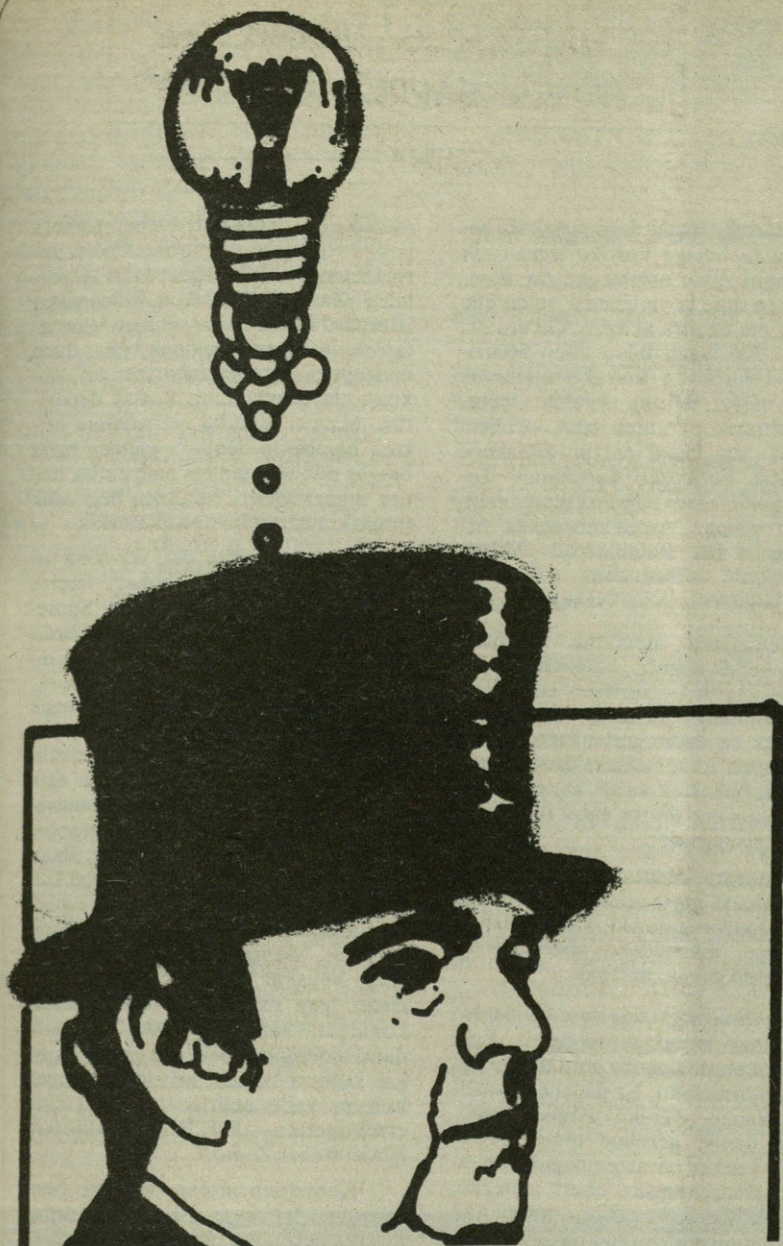
Baina badaude egon erantzunkizun haundiagoa duten pertsonaia eta erakundeak. Eta horiek istripuaren atzean gelditu nahi izango dute.

Batzuek garbi genekien eta dakigu nortzuk diren. Betidanik beren erakunde, indar eta legeak herriaren aurka jarri dituztenak. eta horiek betidanik bazu-

ten eta badute ETSAI izena.

Bainan besteek, herrikoiak eta Euskal Herriaren izenean etsaiaren legearen aurrean mututurik beren asmoetan laguntzen diotenek, horiek TRAI-DORE izena irabazi dute. Zeren norberaren helburuak defendatzeko etsaiaren eskuak libre uzten dituenak ez du beste izenik merezi.

XEFE AGIRRE

elektrizitatearen tarifak goraka

Berriro ere Iberduerok eta estatuko entrepresa elektrikoek adarra ederki jo digute elektrizitatearen tarifak direla eta. Entrepresa monopolista hauek oso ongi agertu digute beraien interesak lortzeko inongo kupidarik ez dutela eta oraingo honetan ehuneko 20 igotzea izan da Kw/o,

inflazioaren tasa gehituko delarik neurri unilateral honen bidez, egoera honek kontsumatzaile eta errenta beheak dituztenei gogorki erasotzen dielarik.

Bainan, zer nahi dute era honetako entrepresa monopolista hauek? Bagenekien, monopolioak inongo konpetentziarik

gabe aurkitzen direla merkatuetan eta egoera honetaz baliatzen direla prezioak nahi den aina igotzeko. Igoketa honi aurka egiteko uste genuen zenbait politikari, gobernu bera, sindikatoak, etabar, hortik ibiliko zirela, prezioak kontrolatzea nahi dutela entzun baitugu behin baino gehiagotan, inflazioa beheartzeko asmoz eta langileriaren errenta errealei eusteko, bainan berriz ere trufatu gaituzte, zeren eta erakunde guzti hauek ixilik geratu baitira, multinazionaleei amore emanez.

Iazko inflazio tasa ofiziala ehuneko 15-16 izan zen, beraz suposa genezake, nahiz eta oso bidezkoa ez izan, petrolio barenoski, kantitate honen inguruan igo zirela, eta kasu askotan gutxiago ere bai, zentrale elektrikoetan erabiltzen diren gaiak eta ekipoa. Gero, produktibitatearen igoera kontutan hartzen bada, inflazioa xurgatuagoa geratuko zen, pezioen igoketak influentzia txikiagoa ukango zutelarik irabazien tasan noski. Beraz, gauza guztiak kontutan hartuta, irabaziak irmotuta aterako dira datorren urtean prezio altxaketa hau dela eta.

Halaber, beste arrazoi batetan aurkitu behar genuke elektrizitate tarifen igoketa hau, alegia entrepresa monopolistek ez dutela nahi, bakarrik beraien inbertsioak dauzkaten fondoeekin eta banka pribatuak aurreratuko dizkien diruekin egitea. Jende xeheak eta arruntak ere bere parte ezarri behar du finantziaketa horretan eta hortik partaidetasun hori aurkitzea prezio berri hauen bidez. Beraz, gu finantziatu beharrean aurkituko gara zentale nuklearrak eta gainontzekoak, geure errenten zati bat bertan utziaz. Beste aldetik, estatutu mailan energiaren plan orokorra doalarik, hots, PEN-en programa eta berau energia nuklearrean finkatuta dagoelarik, energia moeta hau errentablea egitea nahi bada, ez da posible aintzinarako prezioekin eta hortik gaur kantitate bat igotzea eta bihar gehiago... Dakigun bezala, energia nuklearra uste zen baino garestiago ateratzen da, zeren eta izugarritzko inbertsioak eskatzen baitira eta beraiek eraikitzeko urte mordo bat.

iparraldetik

URTEAK JIN, URTEAK JOAN
HEMEN GAUDE EZIN JOAN

ASTEMA

Alde batetik inbertsio handiak, korrituaren tasak oso goiean daudelarik eta bestetik urte asko, ez da harritzekoa kastu finantzieroa handiak izatea. Adibidez, Hego Korean holako zentral nuklear bat eraikitzeko 5 urte igarotzen dituzte, epe oso motza delarik eta bienbirtatean, Ipar Ameriketan, era berdineko azkenekoetako zentral batekin 16 urte igaro dituzte!! Gainera nahiko zalantza irekiko ote den edo ez, mogimendu antinuklearrari zerraila botarazi baitiote behin baino gehiagotan eta egoera honek ekartzen dituen galerak baten batek ordaindu behar eta nor kontsumatzailea baino egoikiagoa...

Aurrerago jarraituta galdera hau egiten dugu: inbertsio monstroa hauek direla eta zenbat lanpostu sortuko dira Esainiako estatuan edo Euskal Herrian bertan? Denok oso ongi dakigu zentral nuklearrak, behin martxan, oso jende gutxiari ematen diotela lana, beraz, alde horretatik ez dago inongo itxaropenik langabezia urritzeko. Baina, posible izango litzateke zentral horietako materialeak — ekipoa, manutentzioa, etabar — produzitzeko inbertsioak egitea, bide batez lanpostuak sortuz. Hori hola izango litzateke zentral hauetan erabiliko liratekeen materialek hemen egingo balira, baina hori hola ez da gertatzen, zeren eta materialeen horniketa, gehien batetan, atzerriko enpresek egiten baitute. Ekipoko ondasunei dagokiari, hauek inbertsio guztia eheneko 60 suposatzen dutelarik, ehuneko 60—65 enpresa multinazionalak hornitzen dute eta kasu hau hola betetzen ez denean atzerritar kapitala duen enpresek egingo dute hemengo aberastasuna kanpotarrentzat izaten delarik neurri handi batetan behintzat. Zer esanik ez ekipa elektrikoak direnean edo teknologia. Beraz, alde honetatik ere zaila ikusten da lanpostu berriak sortzeko.

Amaitzeko behin eta berriaz aurka egon garen zentral nuklearrak geuk finantziatu beharrean aurkitzen gara. Sistemaren kontraesanak!

ANTINUKLEAR KOMITEAK

Eta bai, Hasia zaigu urtarrila berria, hitza hutsez josiriko armairutik atera agiri zahar ustelez jantzia. Kondenatzen dute la violence d'ou qu'elle vienne eta ez dira akitzen. Gu ere ez: 1.000-1.500 lagun bildu ziren Miarrizten «Usurbil» en kotrako atentatua salatu nahiz. Ba zen aspaldi. Opération filtrarik ez zuten egin: «Policia asesina» eta beste entzun zitezkeen Miarrizte burjeseko karriketan. Tokiari egokitzearen zailtasunaz eta ezinikeri kronikoaz. Asma zenezakea manifestapen bat Bulebarrean «Marie, démission» —frantsesez textoa— oihua jalgitzen zaiola? Nekez. Nik ez.

Henuaiako atentatua ez dute oraino denek ahanzi, batzorde bat ba dute muntaturik zaurituen eta hildakoen familien laguntzeko bainan ere bertzerik ez dadin gerta. Lana ba dukete haatik, iduri baitluke dena parentesis bat baizik ez dela izan, egunero koari lekua utzi diona, nahiz ixiltasuna zerbait pisuago den.

Jendeari ohartaraztea errefuiau-tuen arazoa gure arazoa dela: Hendaiako batzordearen kezka, eta, aspalditik ere, iparraldeko abertzaleena. Arazoaren gakoa, nolabait.

Ba dirudi bestalde gure ohizko hibernazioari lotuak garela berriz. Egia da berriketariak gauza gutti dutela paperaren ornitzeko. Ez da lehen banalitatea izaneren (Zeruko) Argian argitaratzen denik: gerokoa orain prestatzen... Trenak pasatzen bagiratzten dituen behiaren gisan ohart gaitezke, sohako baten edo gehiagoren menturan, mugimendu zerbait ba dela bazterretan: traslazioak eta bijekzioak, surjekzioak eta deklinazioak ari dira fabrikatzen biharko politikaren erremak eta beste axiomak iparraldenon.

Abertzaleen artean influentzi borroka goiti joan zaigu, hor ditugu IZAN, EHAS, Herri Taldeak desordena ordenatuan eta, gero eta guttiago, batasuna egin behar»-lariak. «Oina» politikazaleentzat. Guretzat bai. Poanorama politikoa argituz dohaiguke, bainan umorea beti present: azken txistearen arabera, EHASen zelula azkarrena Parisetako omen da. Deklnazioak. Herri Taldeak debeteen karraskan pataskan. Debatean oraino. Filtratu denez, ez dute Couluche apoiatuko lehendakaritzarako hauteskundetan. Erreflexibitatea. IZAN, nahiz bazterrak oro xarmatu, bainan behia estoiko, beti so. Intransibitatea.

Bertzeen aldean traslazioak direla

medio pertsonaia batzu lehen planora heltzen dira pittaka, horietan hortz zorrortzena, T. Moulouguet UDFko partaide. Gaztea, dinamikoa, fotogenikoa (Bernard Marie baino gehiago Miarriztarrek diotenez): Baionak behar duen hauzapeza (Grenet zahartzen ari, gaixoa), ala, zendako ez, kostak deputatua. Merexi luke ba zerbaitetara helteza hainbeste denbora galtzen baitu biltzar publikoetan eta hain eztiak baitira argazkilariari bidaltzen begiradak (argazkia hartzeko unea, noski).

Ba dago bertze bat, ixil-ixilik ari dena bainan urtarrila bukatu aintzin pasatzera utzi behar ez dena. Suprefeta izendatu dut, Gerard bere famili izenez. fin-fina. Eta maltzurra. Ba dirudi hautu ona egin duela estadoak, lagun batek zioenez «bate arrabotsik egin gabe, berriz bereganatu ditu hauzapeak eta kontseiluak, Biacaberekin berexen hasiak zirenak; berriz egin dik bestea desegiten ari zena: estadoaren ordezkariaren inguruan batasuna». Bere fineziaren ikusaldi gisan Baionako irratian deklaratu du euskal kultura bizirik kausitu zuela, gau eskolak ba direla adinekoentzat, zer nahi festa, kantaldi, dantzaldi egiten dela eta bera, «euskal kultura bizirik kausitu zuela, gau eskolak ba direla adinekoentzat, zer nahi festa, kantaldi, dantzaldi egiten dela eta beraz, «euskal kultura hiltzen ari dela diotenek kultura xede politikoein nahi dute errekupeatu». E.E.B.Z. (Erakustera Eman Behar Zena).

Komikoen artean, hilabete honetako saria Intxausep deputatuari dohaio eta bere «frantses eskuara garbia» (espainol euskara zikinaren parean) kontzepto paregabe eta guztiz xoragariari. Bes-te-bat, bes-te-bat.

Frantses ezkerre lotan, dudarik gabe, edo, behar bada, aterbe antinuklearrak prestatzen ari: Lemoniz hegoan, Aturri gainean ere izanen da zentrala bat, erabaki berri dute. Tokia ez da oraino finkatua: Peyrehorade, Ahurti...? Apuestuak irekiak dira... Etekina ikastolentzat, 500.000 libera ba zuten eskaturik eta 300.000 jasoko Kontseilu Jeneralatik: jazeko doblea bainan hala ere beharrezkotik urrun-txe samarixie.

Eta bitartean negua gainea, harekin elurra eta gu elur azpian. Elur beltzekin otsoak jin ohi dira. Jin da otsoa, ardiartzainak ikararatzten zituena. Orhiko otsoa hil dute Xiberutarrek: otso bat hilik euskara arkaikoaren aberrian.

Hauze sinboloa!

Euskadin enplegurik ez zegoela eta, Espainietara joan nintzen, abestiak esaten duen bezala, xentimorik gabe. Hemen-dik haieruntz Mesetan nauzue, kloniko maitagarriok, lan baten bila ibiltzen (parka ezazue pleonasmogainekoagatik). Ez zegoen lanik basoan; lantegietan nekerik ere ez (paradoxa ederra: Espainietako lantegietan ezin duk lan egin.) Azken-azkenean, herri grisa, logale, keatu eta txakurdun batean —lau hankazko txakurdun, ojo—, tortotxondo legor bateko kortikan josturik, txartela aurkitu nuen. Txartel horrek zioen: «Laguntzaile erasokor, kabroi eta kontzientzi objektorea behar dugu, gure industria berrian lan egiteko. Aurkeztu bitez laguntzaile-nahiok, gauerditen, Castillo Podridoan. «Viva mi Dueño izango da kontraseinua».

Aukerarik ez neukalako, bide alboko baratzean bi meloi lapurtu nituen eta, janaria amaiturik —hilbeheran hamaika kolpe entzuten zirela eta—, Castillo Podridoruntz igo nintzen. Ilada luze izango zela kabreatuz pentsatu egin nuen, igo bitartean. Baina Castilloren gailurrera heldu nintzenean, inor ez zen han ikusten. Castillo Podrido, Butronekoa bezelakoa zirudien, gutxi gora behera; baina hormak sarna eta txantzarrez zipriztindurik agertzen ziren. Zubi altxakorra altxaturik (noski) nuen. Hodeizontean, gautxori eta txakalak

gezurra!

RAFAEL CASTELLANO

putzagarri politikoak

bern kro-kro, guou, guou, ye-ye, xubidu-xubidu, tuist-tuist ari ziren. Bihotza zimurturik dei egin nuen. Nioen, diot: «Viva mi Dueño».

Oi, alazpen miragarria! (eta parka ezazue berriz pleonasmotautolojiagatik). Inpernuko hortz-hirrikinakaz, zubi altxakorra poliki poliki jaintsi zen (paradoxa, orain) eta nik, potroak galtzarbetan, oholak zeharatu nituen. Poterna behetik igaro nintzenean, ze ikuspègi nire begi aurrean eskainik! Gizajo bat. Torrente Ballesteren biko —anaia zirudien gaxoa, baina apatxe— zaharrezko ilea giltzurruneraino zeraman, ez dakit ulertzen ote nauzuen zer esan nahi dudana. Betaurrekoak, Xubert gisakoak ziren. «Frankeristain Irakaslea nauk», eskuan eman zidan marmarroak. Behatzak, marmokazkorik zeuzkan. «Ongi etor hadi. Oraintxe esango diat hire lana zertan datzan. Baserri-baratzeko lanera ohiturik ahal haiz?» Nik baietz esan nioan. «Ederki, horrela ez duk hainbeste alaegin

behar izango». Nik, moskeaturik (euliturik, nahiago duzuen ote): «Atxurrarekin ibili behar da, ala?. Besteak: Atxurra, pikotza, palarra, buldozer eta abarrekin ibili behar duk». Gaineratu zuen Fankeristainek: «Gutxienez, lau sarraski gauero atera behar ditugu». Nondik atera?». «Lurpetik, noski, txabal». Eta nik, nas-kakaz): «Hildakorik deslurre-ratu, esan nahi duzu, Irakaslea?». «Horixe ba. Ez hekien ala?? Han behean Cuelgamuros dago, eta egunero (nacionalistak sen aldetik, of cors) sarraski zahar batzuk ateratzen ditugu. Gero, gure larru-lantegietan amoldatu eta egokitzen dira... Sar, sar hadi, semea...» Fankeristainek ate bat ireki egin zuen, eta ezin dut deskribatu ze usaina zerioan handik. Soka batetik erdi zurratutako larruak esekitzen ziren, arropa legorzeko bezala. «Haiekin», esplikatu zidan fankeristainek, putzagarri-politikoak egiten dugu, oso ondo saltzen direla Opus Deien merkatuan. UCDri krisis bat sortzen zaionean, Opus Deik beti politiko-putzagarri bat dauka prest re-saltzeko. Intermedioarioak, ulertzen ahal nauk? Eta laister esportatuko ditugu gure produktoak CEEren herrietara...»

Baina ni nahiko urrun nenbilen, hanketak toperaino. Meloi-lapurtza nahiago dudalako, hik ez?

Jatetxea

ALDANONDO

SAGARDOA — TXAKOLINA

DONOSTIA

Urrt. 412852

K. EUSKAL-HERRIA-6

materialismo dialektikoa: adarjotze latza

Rufino Iraolak 1.981-1-25eko ARGIAN idatzi zuen ERLIJOA ETA ALIENAZIOA irakurrik eta bertan nire 1.980-12-21eko artikulua- ren aipamenak oinarritzat hartu di- rela (neurri batetan bederen) dioela- rik, zenbait zehaztasun egitera beharturik nagoela iruditu zait eta hona hemen zertxobait, guzti horrek irakurleak nahaz ez ditzan.

Hasteko esan behar diat adiskide, nire Eliza Ofizialarekiko kritika guztiak Euskal Herriko Kris- tauaren ikuspuntutik begiraturik egi- nak zirela, beraz Eliza Ofizialak Eus- kal Herrian eta Euskal Herriarekiko izan duen jarrera orokorra aipatzen zela.

Hik ordea, Kristautasunaren Fil- losofia (Teologia hobe agian) bera kritikatzen duk hire lanean eta ez inongo ikuspegi mugatutik, gizakia- ren izakera orokorrarekiko baizik. Beraz nire artikulua- ren kritikarekin zerikusirik ez dik horrek, hire asmoa kenduz gero.

Hau duk neurri batetan (eta ez % 100) Elizak kristautasun-dotrinatik «gauzak beste mundurako uztea» «eramankortasuna» e.a. askotan na- barmendu dituela edo eta nabarmen- tzeko joera duela. Horinoski hartu- tako postuei eustearren eodohitura- kerienatik edo eta inguruan duen kristaudia halakoa duelako nahiz beste mila arrazoiengatik gerta zite- kek eta gertatu ere gertatzen duk. Eliza askoz ere iraunkortasun-joera handiagoa duk European, beste inon baino, baina hori Elizarekin bakarrik ez duk gertatzen, gizarte osoarekin baizik.

Horrek ez dik ordea esan nahi, dena horrela denik eta ezta beti ho- rrela izan denik ere. Adibideak na- hiko argiak dituk, nola antzina hala gaur. Hor diaudek martiri guztiak, ge- hienak boteredunei min ematen zie- telako hilak. Lehenak aipatzeke, gure egunetan bertan Romero Go- tzaia bera. Hor diagok Helder Ca- mara Artxapezpikua bat esatearren, hor diaudek mixiolari aunitz hala- holako baldintzetan, beheko jendea- ren (edo beheko klaseen) aldeko la- nean. Hemen beharbada ez diagu

mogimendu hori hainbeste somatzen eta Erromara inguratu-hala gutxiago agian.

Baina jokaera hori nabarmendu baduk ere (hik dioanez hori bakarrik duk Kristautasunaren dotrina), ez diat uste Kristautasunaren eta Kato- likotasunaren dotrina hori bakarrik denik. Hori bakarrik izan balitz eta balitz, ez diat uste Jesukristo eta martitiak erahilak izango zirenik. Badu hor besterik noski! Harako, «fede hutsez bakarrik ezin liteke sal- batu, ekintza onik ez bada» e.a. amen-amen egitea ez den beste zer- bait duk. Eta zuzentasun-beharra da- goen lekuan, denok zekiagu **ekintza onak** zer esan nahi duen. Litekeena duk ordea, aurpegi eman, borroka egin, e.a. esatean, askok borroka fi- sikoa eta besterik apurtzekoa baka- rrik ulertzea, baina hik ongi dakik erresistentziatzko borrokarik ere ba- dela eta egiteko ahalmena izanez ge- ro (hori duk zaila) bortxazkoa baino zuzenagoa dela agian kontzientzia- rako.

Halere ordea, ez nioak ni hemen erlijiozko kontzeptuen definizioak ematera. Hik heuk ere, nik bezain ongi dakizkik horiek eta berorien ulermen-zentzua. Beste zerbaiti hel- du nahi zioat.

Hik heuk dioanez, gaiditurik duk agian Kristautasun-filosofia (Teologia) eta materialismo dialekti- koan (marxismoan edo bere adarre-

takoren batetan bederen) jarririk duk heure fedea. «Materiaren aldaketa etengabea» sinesten duk eta bestea atzean gelditua duk. Hik nonbait hor aurkitu bide duk hire gauzekiko ex- plikazioa eta errespetatzen diat hire eritzia, hirea den mailan, baina ez eritzia, dioena, neuretzat ez baitzi- dak balio.

Nik ere sinesten diat materiaren aldaketa etengabea, baina ez mate- riak berak eta berez bakarrik eragina ukunik, gizonaren eraginez baizik eta gizona materia izateaz gainera, izpiri- tua ere baduk beste materi motarik ez baituk heldu bere ideiak expresatze- ra. Izatearen kontzientziarik duen beste materi motarik behintzat nik ez diat oraino ezagutzen. Beraz, gure- gan badiagok beste materiadunek ez duten beste zerbait. Nahi baduk Jain- koa deitu eta nahi baduk Alfa. Izena- rena duk gutxienekoa.

Baina ez diat hemen erlijioare- kiko ditudan ideiak agertzen aritzeko asmorik. Gainera, ni ez niagok pres- tatuegia alor horietan eta agian pres- tatua- goren batek hitzegin beharko liezagukek guri.

Demostatu ere ordea, beste zerbait demonstratu nahi diat. Aurre- koak esan arren, Marx ez duk noski paperontzira kaska bota eta ezer ger- tatu ez balitz bezala uztekoa, orain- dik ere askotxok uste duten bezala. Kristautasunaren eraginari zor ba- zaiok Zibilizazioa Erromatarrean ka- titutza gainditzea, Marxi eta jarrai- tzaileei zor zaiek, —kristau askoren laguntza— Mendebaldeko Zibiliza- zio Anglosajoi Teknokratako langile- riaren katibutza neurri handi batetan etetzea (zer esanik ez Ekialdeko beste katibutza zaharrago batzu).

Eta neurri batetan bederen, ba- diagok paralelotasunik Kristau- filosofia eta filosofia marxistaren ar- tean, gizonaren askatasunari dago- kionez, nahiz eta bata- denok Jain- koaren seme garelako esan eta bes- teak klase zapaldu- berena justiziaz dagokiela aldarrikatu. Funtsean pla- giorik ere badiagok agian! Bi teoriek gauza bera eskatzen diate gertakizun askoren aurrean. Gizonaren askata- suna eta gizonarekiko zuzentasuna.

Baina, Krtistautasunaren (edo beste erlijioen baten) ondorengo urrats handi gainditzalea marxismoa denik ez zidak agetzen gaurdainoko historiak (hik hori adierazi-nahia azaltzen duan bezala).

Marxek, lan kuantifikatu bikainak dizkik ekonomiari buruz. Irabazien kontzeptua, kapitalaren nondik-norakoa, e.a. eta agian Kapitalismoaren guraso eta oinarri diren Keynes eta bere kideek baino jatorragoak eta zuhurragoak. Handia duk baita ere, «munduko langile guztiok batu zaitezte» deihadarra eta ondorioak neurtezinak izan dituk.

Halere orde, gizartea politikoki (ez ekonomikoki soilki) moldatzeko soluzioa eskaintzean, proletalgoaren diktadura eskaini dik soluziotzat eta proletalgoaren diktadura ez duk gizona askatasun bidean aurrerantza daraman urratsa, frogatu dutenek demostratzen dutenez. Iraultza egiteko agian oso ona duk, baina ez iraulia bere patxadan aurrera eramateko. Teorian ere ez duk kabitzen boterea hartu duen langile-talde edo langileen ordezkari-sailak (hasieran langilegoaren artetik ongi hautatua bada ere) behin diktadura ezarriz gero, langilego horren beraren interesak ere defenditzea, zeren eta hori, beti ere, boterea hartu duen taldearen diktadura izango baituk eta ez langilegoarena, izena horrela ukan arren.

Gaurdainoko historiak garbi adierazi dik hau. Horra URSS, Cuba, Txina, e.a. Boterea Lituania, Ukraina hartzen duenak, ahal duen guztia irauten dik eta «bere diktadura» ezartzen dik, ez langilegoarena, harik eta beste talde indartsuago batek —langilegoaren izenean— boterea ken liezaion arte. Marxismoan finkaturik iraultza egin duten leku guztietan gertatu duk hau, baina adibide garbienetakoa Txina duk eta boterearen aldeko talde-borroka garbia duk Mao beraren nahiz ondorengo historian.

Honek ez dik kentzen lan handiak egiterik! Francok ere egiten zizkian, Hitler-ek ere bai. Diktadura guztiak diate joera erakusteko moduko lanak egiteko, baina expresioaskatasunik inork ere ez dik praktikatzen. Historiak hori erakusten dik gaurdaino.

Bigarren alorra, komunismoarantz omen doazeneko sistema horiek beste herri batzuekiko ukan duten jokabidea duk. Hor diaudek Txekoslovakia, Hungria, Tibet, e.a. ongi menderatuak eta zapalduak. Eta marxismoan oinarritutako horiek zapaltzaile zuzenak ez diren kasuetan

berriz beren interes partikularren arabera jokabidea aizan ohi diate gainontzeko guztiek bezalaxe. Adibide ugari duk Afrikan URSS eta Txinaren jokabideez.

Baina barneko langileria ere, ez bide zebilek ongi. Horra Poloniako adibidea. Hor ez diagok langilegoaren botere eta aginterik! URSSen lakaiena baizik! Eta URSSen beldurra guk hemen beste batzuren bezalaxe. Langilea bortxaturik diagok eta azken mailan bortxa eta zapalketa beti berdinak dituk jasalearentzat,

proletalgoaren diktaduratik ala kapitalistetatik etorri.

Marxek gauza askotan asmatu zian, baina hor huts egin zian eta historia lekuko.

Materialismo dialektikoak, joera handia dik zientzia eta experimentietan oinarriturik ari dela esateko eta materialismo zientifikoko deitzera ere heldua duk (hik ere zientziarekiko aipamen ugari egiten huen). Nik ez diat sinesten proletalgoaren hiktadura «zientifikoa» gizonaren askatasuna lortzeko eta mundu hau mundu den arte (hots honelakoa den arte) ez diat uste askatasun oso eta guztizkorik lortuko denik, berori helburu izanik ere, botere-bila dabilzan taldeek jaten baitaie kontrola armen bidez. Hau gezurta nahi lukeenak, benetako datu errealek eman ditzala! Mundu hau paradisu bihur daitekeela esanez baztertu izan nahi diate erlijioa, baina bizikera hau den eran izanik ez duk sekula paradisetukoa.

Azkenik, heriotzaz esan nahi diat zerbait. Hik antisorgailu, e.a. aipatzen dituk. Bere garrantzia badik horien tratamenduak, baina gai garrantzitsuagoak erantzunik gabe daudenean (materialismoaren alde-tik) bigarren mailan gelditzen dituk (askorentzat lehenak eta bakarrak badira ere).

Marxentzat eta materialistentzat, heriotzarekin dena bukaturik duk: borroka, boterea, proletalgoaren diktadura, e.a.

Besteoi ere, kosta egiten zaiguk hortik aurrera jotzea, baina hemen zuzentasun osorik ez denez, zuzentasun-absolutua beste era batetako munduan egon behar duela sinesten diagu edo sinetsi nahi diagu bederen. Baina materialismoak eta proletalgoaren diktadurak mundu honetako egunak guztiz eta absolutuko konpontzen ez badizkik (eta frogaturik diagok ezetza, askotan lehen bezain gaizki uatzirik gainera), marxismoak eta materialismo orok eskaintzen dik zoparik handiena. Paradisua hemen egin-uste eta lortzerik ez (botere-gosedunik den artean) eta bertan-behera bukatu. frakasu handiagorik nahi al duk? Helbururik lortu ez, ikusi hala lortuko ez duenaz komentitzen joan eta ez aitortzeagoatik kontraesanean bizi. Hori, bizitza osoari egindako iruzurra duk! Hori duk benetako alienazioa! Adarjotze latza agian adiskide!

Egiaren bila jarraitzeko zerbitzen badik, nire helburua beterik duk.

MURUMENDI

informazio- desinformazio

kaixo lagunok: bi hitz esan nahi nizueke, ARGIA aldizkariaren 899 zenbakian, agertzen den informazio- desinformazio bati buruz. «Labur» sailean, Radio Segura izenburuz azaltzen denari buruz hain zuzen.

Lerro horiek irakurtzen dituen edozein, konturatu da Radio Segura suak hartu duela, baina ez du jakingo emisora bera izandean ala Aloñako repetidorea den suak jan duena. Betikoek egin omen dute gainera eta auskalo nortzuk diren hauek. Hau gutxi baltz, goiherri osoa irratirik gabe utzi omen dute. Ni ez naiz Goiherritarra eta ezin dezaket hau baieztatu edo bere kasuan ezeztatu, baina Oñatiarra izanik, zihurtasun osoz esan diezaiuket,

Deba eta Urola garaia bailaratan, ederki asko aditzen dela su hori izan ondoren ere.

Ez dizuet nik arazo honi buruzko informazio zehatz eta ganorazkorik emango, neurea ere ez delako oso ona. Baina hemen duzue oso gai interesgarri bat, eta azterketa serio eta sakon bat merezi duen arazoa, edozein aldizkarik bere gain hartu nahi baldin badu lana.

Ezagutuko duzue seguru asko, Aloña edo gorgomendi deritzon gailurra. Duela urte batzuk, Segurako irratia punta hartan repetidore bat jartzeko baimena eskatu zuen. Eman ere, eman zitzaion nahiz eta Oñatiko herrian lehenengo errezoak sortu giro batzutan bederen. Repetidoreaz gain, pista bat ere behar zen

eta herri hontako Udalak bee baimena eman arren, berrehun bat lagun izan ziren Gorgomendi puntaraino manifestaldian joan zirenak. Hala ere, «progre-soak» gehiago behar du. Basobide bat ez da nahiko, eta bide horren asfaltatu «beharra» agertu zen. Honi ere, noski, baietza esan zitzaion Oñatiko jende askoren iritziazen aurka. Gero, gertatutakoa gertatu da. «Basati batzuk (basoan ibiltzen direlako omen basatiak), «zerbaiti» sua eman omen diote.

Hemen duzue bada, artikulatu interesgarri bat idazteko gai borobila (ez dago hain urrutiko Oñati), baina mesedez ez ezazue lerro horietan nabarmentzen den arinkeria erabili oso gutxi esaten baitu aldizkari baten izenean eta konkretuki Euskal Prentsaren izenean.

Euskal Prentsak zerbait izan behar badu, kalitate bat eta ahal den neurrian objetibitate bat eskeini izan behar du. Inoiz ez, berri baten alderdi batzuk eman eta besteak ezkutatuz.

Bukatzeko, esan besterik ez, Radio Segurak asko lagundu baldin badu euskararen aldeko kanpian, ez diola laguntza makalagoa eman mendi bat hondatzeko proiektuari eta Goiherritarrak triste badaude irratia honen uhin alaiak falta zaizkielako, are tristeago gaude Txantxiku asko karretera bat sobran dugulako.

Informazio serio eta sakon bat eskatuz, agurtzen zaituzte zuen harpidedun eta irakurle den oñatiko Txantxiku honek.

INAZIO ARREGI

**JOSE
ZINKUNEGIREN**

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

MINTZAGAI

antinuklearrekin elkarrizketa

HILKETA BATEN INGURUAN

Egun hauetan gertatukoarekin artikulua bat idazteko baino, enziklopedi oso bat idazteko gaia badago. LEMOIZko zentrala dela eta ETak Jose Mª Ryan injiniadorearen bahitu zuen.

Berehala egin zuten eskabidea: injiniadorearen truke Lemoizko zentrala desegitea eskatzen zuten. Geroztik gertatutakoak guztion gogoan daude: ETak Ryan hil zuen; gizon honen askatasunaren alde grebak, manifestapenak etabar egin ziren.

Komite Antinuklearrak egoera honen gainean eta azpian zeudela pentsatuz, beraingana jo genuen argitasun bila. Ez da lan erraza izan hor barnean dauden joera desberdin guztien ordezkariekin hitzegiten lortzea, baina halere bildutakoen eritziak argitaratzea garrantzitsua litzatekeela pentsatuz ekin genion lanari.

ARGIA: Ez da hau mogimendu antinuklearraren jarrera edo eritzia, baizik eta mogimendu honen barne dabilen batzuen. Hauek hainbeste mogimendu antinuklearraren baitan mogitzen diren tendentziak, jarrerak, aurkezten dituzte.

Gaia hauze duzue: Lemoiz zentralaren aurka eginiko ekintzari buruzko zuen eritzia, Ryan injiniadore nuklearraren bahiketa eta ondorengo hilketa.

ANTINUKLEARRAK: Nik has-teko eta ekintzaren azterketan sartu aurretik Iberdueroren jarrera aztertu behar dela uste dut, zentrala hasi zu-

tenetik orain arte. Esan beharra dago Iberduerok kontsumatutako egiteen politika jarraitu duela beti...

ARGIA: Adibidez...

ANT: Iberduerok, enpresa bezala beti sudurraren puntan jarri zaiona egin du. Obra ilegalak etabar... beti instituzioen isiltasunarekin jokatu, baita gobernu zentralarena eta Euskadin jende asko duten alderdien aldekoarekin ere. Batzuek hitzez Lemoizen aurka zeudela esan dute —hala nola PCE eta PSOE— baina egunoroko ekintzan hauek desastre bat izan dira.

ARGIA: Eta egoera honen aurrean zer egin da?

ANT.: Lemoizen aurka mila gauza egin dira: eskaera judizialak eskatu egin dira, jende askoren mobilizapenak, oso baketsuak etabar... eta honetaz gainera ETak bere ekintza harmatuak ere egin ditu. Hala ere jaramonik egin gabe IBERDUEROK nahi izan duena egin du. Gobernu zentralak berdin, lehengo EKNk eta oraingo euskal gobernuak kasorik egin gabe isil-isilik geratu dira...

«Komite Antinuklearrak» eta «nuklearrak gabeko euskal itsasalde baten defentsarako batzordeak» izan dira borroka antinuklearra eta Lemoizen aurkako borroka aurrera eramaten dutenak. Ez gara bakarrik izan

eta hau oso ondo dago baina esan dezakegu geu izan garela iniziatiba eraman dugunak.

ARGIA: Beharbada interesgarri izan zitekeen zuek esatea jendeak zer nolako kontzientzia antinuklearra zuen hasi zinetenean. Lehen jendearen mogimendu zabal eta haundiak izan baziren ere azken aldi honetan ez da horrelakorik izan.

ANT.: Beno, esan daitekeena zera da: antinuklearrak eremua irabazten joan gara. Eta hau oso zaila zen denbora beren alde dutelako. Gerta daiteke munduan zehar istripu nuklearrak gertatzea baina denbora beren alde jokatzeko du. Haisera borroka hau Francoren aurkako eta herri honen askatasun nazionaleruntz egiten zen borroka bati batu egiten zen. Hau 75, 76, 77 eta 78. urteetan izan zen, kalera jende asko ateratzea lortu genuenean. Gero erreforma dator eta gobernu zentralak burjesia nazionalari boterearen promesa egiten die eta EAJ-PNVek funtsean gizarte proiektu berdina duenez... beno, berdina ez baina nuklearizazioa Iberduerok bezainbat behar duelako antza handikoak dira. Orduan PNVEk boterea lortzen ari den neurrian lan hori hobekiago egiten du. Adibidez DEIAren bidez ideologia mailan izugarritzeko lana egiten da nuklearraren alde, DEIA bait da garbien hartu duena Lemoizen aldeko jarrera eta lehen EAJ-PNVEko basea Lemoizen kontrako baldin bazen, gaur egun gero eta gutxiago ari da gelditzen. Horregatik diot kale mailan eremua irabazi dutela.

ARGIA: Eta beste alderdi politikoekin, zer?

ANT.: Ba hau guztia posible izan bada ezkerreko alderdietako kuadro eta teknikoek isiltasunarengatik izan da. Alderdi hauek mogimenduen zama osoa defentsa batzordean eta komite antinuklearretan utzi dute. Eta noski guk egin ditza-kegu ekintzak eta gauzak eta geure papera bete baina profesionalak ez garenez...

Honekin batera erreforma fin-
katzen doa eta noski mobilizapenak
ere jaisten doaz bai jendearen parte
hartzearen aldetik. bai jendeak jarri-
tako interesaren aldetik. Hau ikusiz
komiteen barruan ere nahiko hondo-
ratzerik badago, ekintza kontzien-
tziatzaile eta sentikortzaileetan, egu-
noro egiten direneta —kartelak di-
rela, pintadak direla— ez delako frui-
turik nabaritzen.

ARGIA: Hau da, egiten den in-
bertsioa ez dela itxoin zitekeen bezain
errentagarria.

ANT.: Bai, horrelako zerbait.
Eta horrek bultzatu gintuen barne ez-
tabaida batera, eta han ikusi zen
eritzi eta bide desberdinak zeudela
borroka antinuklearrari buruz. Aur-
kako eritziak ere agertzen dira eta
txokeak ere bai noski. Beno, aurretik
esan beharra dago komiteak erakun-
de unitarioak direnez gero alderdie-
tako oso jende gutxi dela hauetan da-
goena. Euskadiko Ezkerratik esku-
biruntz tartekoen artean komiteetan
sartuta daudenak esku bateko beha-
tzekin kontu daitezke. Esan daiteke
beraz komiteetako jende guzia EETik
ezkerragorako jendek osatzen dela.

Beste alde batetik oso iraunkor-
tasun gutxiko jendea izaten dela kon-
tutan hartu behar dugu. Horrela,
jende asko pasa da komiteetatik bai-
nan denbora luzea daramatenak

gutxi dira. Jende asko sartzen da bai-
nan baita ere askok uzten dute. Erre-
presioaren aurkako borrokaruntz
jotzen dute... herri honen dinamika
halakoa da...

Gauza guzti hauek direla eta,
denbora luzea daraman jendea ikus-
pegiz aldatzen doa gauzak beste era
batera planteiatuz.

Batzuek planteiatzen dutena ez
da iadanik HERRIKOI TOPAKE-
TAK edo antzeko ekintzak eratzea
edo diskak edo liburuak argitaratzea,
hori guzia iadanik eginda dagoelako.
Hauentzat IBERDUEROren aurka
aurrez aurre borrokatzeko garaia
iritsi da. Horretarako diote LKI,
EMK, LAIA, HB eta LAB bezalako
erakunde politiko eta sindikalekin jo-
katu behar da eta besterik ez. Hauek
proposatzen dituzten ekintzak adibi-
dez hauek dira: kontadoreak haus-
tea, lantegien edo irakaskuntza zen-
troen okupazioak, Lemoizako ibilal-
diak. Honek, ekintza hauek, komi-
teen antolaketa aldatu beharko luke
eta klandestinitatera pasa.

Idea honen aurka badago beste
bat, oraindik ere jendea kontzien-
tziatzen jarraitu behar dela esaten
duena. Jendea komiteetara sartuz eta
horretarako komiteak jende guziari
irekita mantenduz. Abanikoa zabalt-
zen saiaturako mogimendu bat bait
da jendearen sinpatiarik handiena ja-
sotzen duena. Eta alderantziz aurrez
aurreko akzioetara jotzen badugu
ezin izango dugula kaptazio lan hori
egin. Eta honek ekarriko du mogi-
mendu antinuklearra sekula santan
ez dela aglutinantzea izango. HERRI-
KOI TOPAKETAK eta antzekoak
egiten jarraitu behar da.

Gauza da eztabaida iritsi eta guzti hau oso gaizki eztabaidatzen dela, biolentzia eta pertsonalismo handiaz, tentsio handiaz. Noski hau barne egoerari dagokionez... — Bueno, bigarren eritzikoa den jende hau ez dago aurrez aurreko ekintza horiek egitearen aurka... baina klan-destinitatera jo gabe. Hau da, batzuek metodo bezala erradikalizazioa proposatzen dute eta besteek bata ez duela bestea deusezten. Eta gauzak horrela zeudela gertatu da ETArek ekintza. Ryanen arazoa.

ARGIA: Ea bada, horretaz hitzegin.

ANT.: Beno, lehen esan dugun bezala, mogimendu antinuklearra jaistean ez partiduek eta ez profesional progresistek ez laguntzeak era garrantzia izan zuen. Gainera nere us-tez alderdi instituzionalistak gehiago arduratu dira elektzioz —eta orduan bai, gai honetaz hitzegin dute— arazoari konponbidea bilatzeaz baino eta sekula ez dute beren jendea mogimendu honetan lan egitera deitzen. Honek dexente ahuldu du mogimendu antinuklearra eta jendea mogituarazteko zuen indarra jaitsi egin da. Horretaz alderdi hauen jarrera

oso atzerakoia izan da. Alde batetik energia honi buruz eztabaida profesionalik ez dute sekula sortu, jendearen informazioa zabaltzen ere ez dira aritu. Enfin paso egiten diote egitazko arazoari, elektoralki Lemoizi ezetz esan badiote ere.

ARGIA: Ez da oso lojiko **PSOE** —ohartu beren Alemaniako kidekoetaz— edo **PCE** ren inguruko jartzea berek agintzen duten tokietan ere politika energetikoa nahiko berdina proposatzen badute...

ANT.: Inork ez du esan jende edo alderdi horiengan itxaropenik zegoenik: hori **PNV** ko basea irabazi bahr dela esaten duena bezalakoa da. Nik ez dut **PSOE** edo **PCE** edo alderdi horiengan itxaropen handirik, baina nik horietako batzuek ikusi ditut apagoietan, Gladysengatik grebetan, Latrokan egon direla, etabar.

ARGIA: Ezin al du izan alternatibarik ezak sortutako etsipenaren giroak ekarri duen zebait?

ANT.: bai, bai, jakina. Ia komunikabide guztiak eskubiaren eskutan izanik atodaletxe ari da integratzen. Masifikaziorako daukaten ahalmena harrigarria da. **IBERDUIEROK** ira-

baziak sortzeko oligarkiak duen enpresa izan ez ezik jendea irabazteko ikusten laguntzen duen antolamendua bilakatuko da. **DEIAT** ik egin dute zerbait dagoeneko zentzu horretan. Baina horretaz ere arduratzen bagara ere fronte guzitan jarraitu behar dugu borroka.

ARGIA: Borroka harmatuaren frentean ere bai?

ANT.: Borroka hori ere onartuz behintzat oinarritzko mogimendua baldin bada kontrolatu eta zuzentzen duena. Nik hala ulertzen dut behintzat, ekintza harmatuek mogimendu antinuklearraren alde laguntza suposatatu behar luketela. Lemoizen aurkako borroka ez du esan nahi bakarrik oraindik ere polizialago eta militarizatuago izango den sozietate baten aurka egotea edo eta erradioaktibitateari beldurra edo istripuari beldur izatea baizik eta ekologia mogimendua mogimendu iraultzaileari irteera berri batzuek sortzen dizkiola ikustea.

Erorkor ez diren mogimenduetako bat da. Nik pentsatzen dut langile mogimendua ez duela dagoeneko gizarte aldatu nahi, baizik eta bere ziurtasun pertsonala bilatzen duela. Bestalde mogimendu ekologistak gizartearen aldaketa sakona bilatzen du eta Lemoizen aurkako borroka hori ere bada... Zeren eta ideologikoki aparato ofizialaren aurka borrokatzen duen mogimenduari protagonismoa kentzen badiotzu. Guk gizarte industrialarekin desberdina den zerbait defendatzen bait dugu eta burjesiaren aurka beste energia bide desberdinak planteatzen.

—Aizak, piza egiera niak (esanda moztan dio aurrekoarekin konforme ez dagoen batek). Horixe bera esaten zuten **USO** ko meapilek orain dela hamar edo hamabi urte langile mogimenduari buruz.

—(Txisteari barreak) txistea al da?

—Bai, jende asko dago beste irtenbiderik ikusten ez duena: bonbazoak. Orain bai bonbazo horiek zuk aurrera daramazun lanaren aurka baldin badoaz, ba... Beno, nik uste Ryan-en asuntuan sartu behar ginateke.

(Bai, bai, dio mundu guztiak)

ARGIA: Arrera bada, Lemoizko zentralak badiardi, hartaz, borroka baldintzak aldatzen dituela erabat...

ANT.: Bai, bai, hori garbi dago. Eta horretan dago kakoa.

ARGIA: Base militarren istilua dago, bomba atomikoaren posibilitatea etabar... Honekin esan nahi duzue borroka honek ez duela bakarrik jendearen heziketarako edo mentalitatea aldatzeko balio behar, baizik eta sartu behar ez diguten gol bat delako hori...

ANT.: Hau ez dugu guk bakarrik esaten, beraiek ere gauza berdina diote eta. Adibidez MERCADO aldizkarian Barandiaran Iberdueroko lehendakariak zioen Lemoizen aurka erabiltzen ari zen artilleria oso arriskugarria zela, beste proiektu guztientzat eredu izango bait zen. Horrengatik beraiek garbi dute: Lemoizek ezin du gelditu. Hori da EUSKADI ALA LEMOIZ esatean planteiatzen genuena. Zentrala martxan jartzen bada Euskadiren borrokaren baldintzak aldatu egingo dira eta sistema kapitalista eta zentralista honen sendotzeko izango da.

ARGIA: Baina ETaren ekin-tzak, Ryanen arazo honek, ez al du gaia berriro agitara atera?

ANT.: (Denok batera hitzegin nahi dute. Azkenik bat hasten da) Ekintza honen ondorioa eskubia indartzea izan da eta mogimendu antinuklearra ahaldua suertatu da.

(Orain lehen haserre piza egitera zihoa, hasi da hitzegiten hasi denaren kontra erasoka)

—Ez, moreno! Zuk esaten duzun hori hor zegoen lehendik ere. ETaren ekintzak sortera duena indarren erlazioa zegoen egoeraren arauera agertzea izan da. Iberduerok zuzendu eta Aptik EERA jarraitu duten orkestrazio hori zentralaren martxa edonork edonoiz zalantzan jartzen zuen une berberan agertuko litzateke. Mogimendu antinuklearra ez da ahuldu ezta eskubia indartu ere, baizik eta mogimendu antinuklearraren ahulezia agertu egin da eta bestalde ere eskubiaren indar handia agertu da.

(Bronka sortu da)

—Baina IBERDUEROK ez zuen sekula amets egin ere hainbeste jende berarekin ikstea... (Giroa berotuz doa bainan inork ez du jarrera aldatzen). Inoiz ez zuen amets egin, teorian behintzat Lemoizen aurka agertzen diren indarrak berarekin ateratzea kalean.

—Ondo diozu, bai: teorian. Ez da ametsetan ibiltzeko asuntua. Iberduerok eta eskubiak benetan beren obra zalantzan ikusiko zuten mementuan egingo zuten hau. Zeren eta zein da Iberduero? Entrepresa bat besterik ez...

(Beste ahotsek ez diote bukatzen uzten bainan aurrera jarraitzen da)

—Ikusten ari garena eskubiaren espektakulua da: irratia, prentsa, telebista, den denta ondo ondo koordinaturik helburu bakar batekin: egitan beren roiloa zalantzan jartzen duen hori bazterkatzea. Beren interes eta helburuentzat benetan arriskugarri dena baztertzea.

—Nik uste dut (aurrekoak moztan dio) ETak bandejan utzi diola arazoa. Serioski aztertu beharra dago ekintza hori eta jakina beraiek ez dira sekula hain indartsu sentitu eta gu ere sekula hain erasotuak. Ni ibiltzen naizen giroan konturatzen naiz horretaz. Komite barnean bada festa hau beraiekin ez doala esaten duen jenderik. Festa hori ETA eta IBERDUEROREN arteko borroka baltz bezala eta klaro! hori laletxe da. Izan zitekeen ETak espero izatea mogimendu antinuklearra eskubiak sortu duen nahaspilari erantzuna emateko kapaz izan zedin, bainan ez hauek ez ETak ez du ahalmen hori izan.

—Klaro! Haiek marketing azterketa sakon bat egin dute eta publizitate kanpaina izugarria egin dute.

Hori bai, gizonaren eskubideetan oinarritua, emaztea haurrekin etabar. Presoek edo orain arteko hilek emazte, seme-alaba, guraso, anai-arreba edo lagunik ez balute bezala... Ba hori, bainan mundu guztiak sinistu du. Eta guri sinesgarritasuna galdu arazi digu. Gautik goizera paperekin jira egin dute: IBERDUERO agertzen da elkarriketarako prest dagoen demokrata bezala eta gu, antinuklearrak, hilketarako prest gauden edonor bezala, modu onean lortu ezin izan duguna indarrez lortu nahiean edo. Orduan antinuklearrak ETaren kidekoak, manifestapen bakesuei harriak botaka ibiltzen diren horiek, etabar. Orduan IBERDUERO martir bezala gelditzeko posibilitatea izan du. Zentralaren proiektuak badu bere martirea. Eskubiak badu hil bat. Eta honek sinesgarritasuna kendu digu.

(Beste batek hartzen du orain martxa eta:)

—Horrek non gauden adierazi besterik ez digu egiten. Faxista bezala agernarazi nahiko digute beren proiektuen martxa «normalaren» aurka doan guzia. Berek nahi duten guzia egiten duten orduan —heraiek

bait dituzte lege, prentsa, telebista, polizia eta ejerzitoak— dena izan daiteke demokrazia, baina beren biolentzia horri beste norbaitek bere mailan arpegi ematen badio orduan hau da faxista. Kontutan hartubehar da Lemoizko proiektuaren defentsa ejerzitoan eta Estatuko indar errepresiboetan dagoela. Beraz Estatua- ren arazo bat da. Eta inongo herriko ejerzito edo indar harmatuak ezin dezake utzi etsaiaren indarrek norberaren lurraldeetan halako koktel bat jartzea. Eta horretan ETA koherentea izan dela iruditzen zait.

—Eztabaida daitekeena, boro- roka egiteko unearen aukera edo ekintzaren ezagugarriak —bizitzaren garrantzia edo balorea— baina beste puntu batetara eramango gintuzke. Honen aurrean galdera bat ipini behar da: nor da egiaz heriotze honen erantzunkizuna duena? Nor da erru- dun? Iberduero? ETA?

ARGIA: Ryani buruz eman di- ren ezagugarriei buruz zerbait esate- korik ba al duzue?

ANT.: Zerbait? Dena! Horretaz EGINera bidali genituen bi komuni- katuak beste komunikabide guzie-

tara bidali genituen baina ez dizki- gute argitaratu.

—Horrekin berriz ere, oraindik gaizkiago jartzen da gauza, horrek esan nahi bait du mogimendu herri- koiak ez dituela behar adina komuni- kabide sistimaren ofentsibari aurka egiteko eta oinarritzko mogiendu ho- rrek berak bere kasa ez duela Lemoiz bezalako proiektu baten aurren zer eginik. Eta helburua obrak gelditzea baldin bada, esango didazu zertarako balio digun zuk egiten duzun balora- zio guzi horrek...

(Orain arte mutu gelditu den beste batek hartzen du hitza:)

—Nire eritziz IBERDUEROren ofentsiba honek gauza bat utzi baldin badu garbi, Lemoizko arazoa bere egiazko tokian uztea izan da, hau da: proiektu hori boterearen aparatoaren oinarritzko eta funtsezko proiektu hori boterearen aparatoaren oina- rritzko eta funtsezko proiektu bat dela. Beraiek betikoa egin dutela argi eta garbi dago: arrisku handi bat ikusi dutenean erabateko erantzuna eman nahi izan dute. Baina mogimendu herrokoari begira Lemoizen aurka- ko kontzientzia hain handia izan arren, ekintza honengatik txikiagotu egin da.

—Bai, (dio beste batek) kon- tzientzia oso handia baina Lemoiz gelditu ezin duena...

—Lortu dira gauza batzuek: Deba gelditzea, Ispasterreko proiektu- a, etabar...

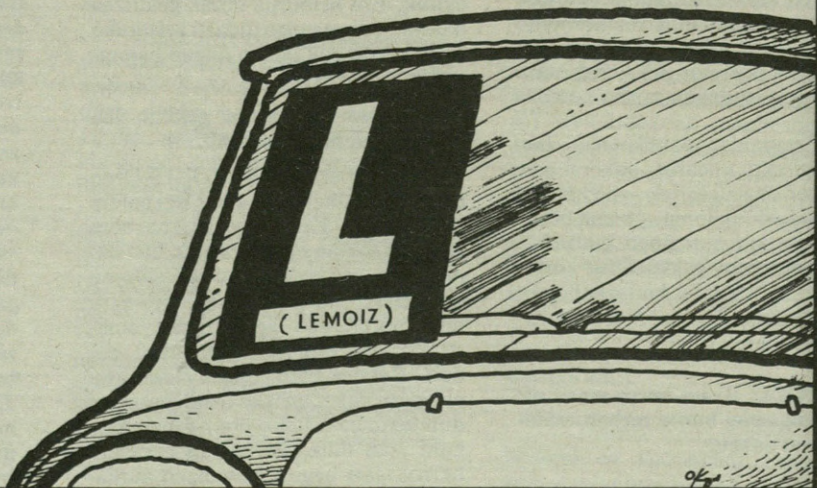
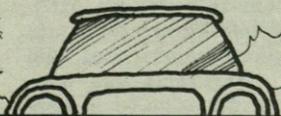
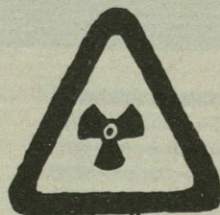
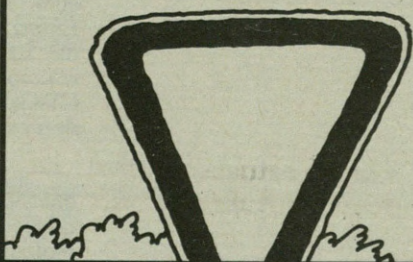
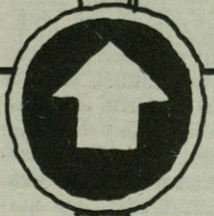
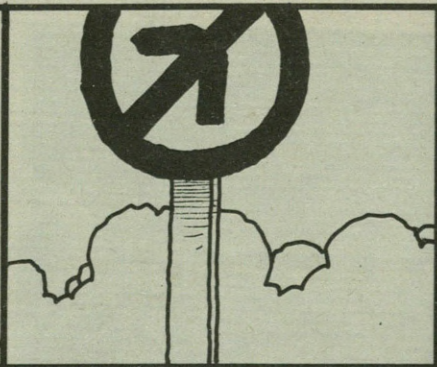
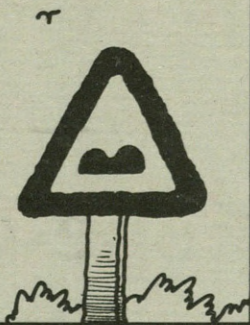
—Beno, nik jarraitu egin nahi dut, izan ere iruditzen bait zait ekintza honekin dena polarizatu egin dela: Ryan bai, Ryan ez, baina ez da Lemoiz bere horretan eztabaidatu. Eta noski Iberduerok oso azkarki bere ingurura eraman ditu lehen teo- rian behintzat Lemoizko proiektua- ren aurka zeuden indar batzuek — PSOE, PCE eta EE—. Adibidez zen- tralean petardo bat jarri izan balitz Iberduerok ezingo zuen aurrera era- man mogimendu hori. Beste arazo bat ere badago, hots, ETAK ondo egin al zuen ekintza horretan? Ekintza harmatua berez helburua al da? Ez al da bide bat? Erakunde herrikoioi ez al dugu ezer esaterik? ETAK erantzun behar litzuzkeen gal- derak dira hauek.

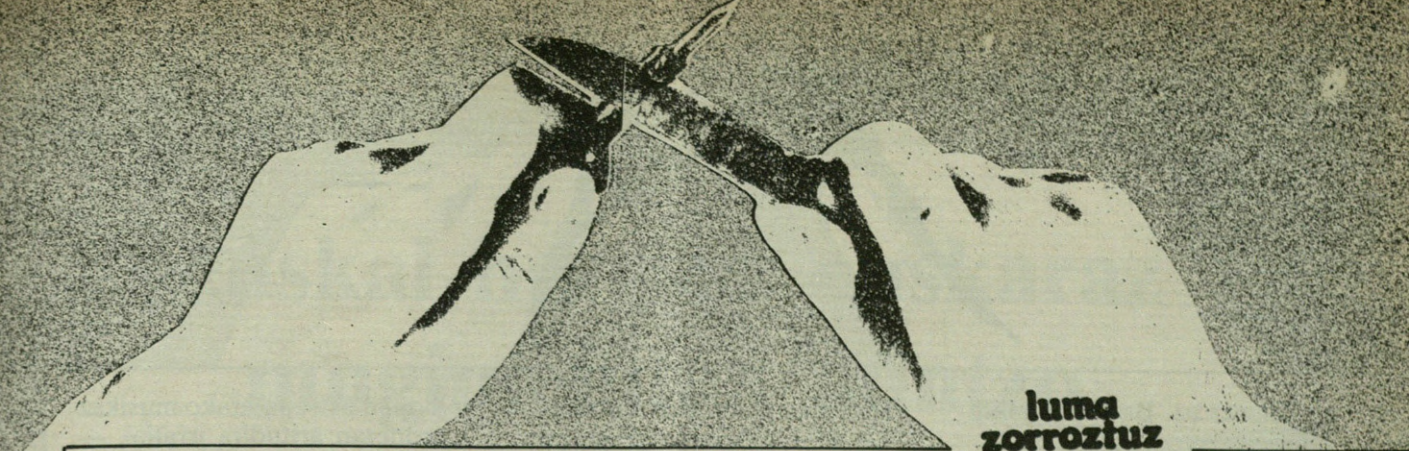
—Era guzietara garbi dago Iber- duerok bere aldeko kanpaina erren- tableena egin ahal izan duela eta Le- moizen zentralaren jabeen diruare- kin alderdi eta sindikatuek eraman dutela aurrera. Lemoizen aurkako ETArekin aldeko dinamika horretan sartu arazi gaituzte batzuek eta bes- teak. Lemoiz da salbazioa; bakea, egokitasuna, aurrerabidea, eta aur- kakoak antinuklearrak. Nik uste dut istilu honen alderik garrantzitsuen a ideologikoa dela. Edo ETArekin gesto- reak bilakatzen gara edo erreformis- tak.

Lehenago galdetu didazuenera erantzunaz esan nahi dut balitekeela Lemoiz bide hauetatik geldiaraztea baina eskubiari erreferendumen errekurtsoa gelditzen zaio eta hor burjesiak bere aparato guziarekin zentral nuklearraren beharra sudu- rretatik ere sartuko liguketa eta azke- nean erreferendumer a orain baino askoz ahulago joango ginateke. Ni ez nago erreferendumen alde baina horrela jarraituz lortuko dute.

Honaino heltzen dira traskribatu ditugun hitzak, asko gehiago ageri gabe gelditu direlarik, eta noski, ageri direnen artean guziak ez guk nahi be- zain garbi adierazita. Dena den, bere balio testimoniala badu, eta MIN- TZAGAI gertatzeko arrazoina ere, nola ez. Bukatzeko, ohar bat egin nahi dugu, elkarrizketa hau aste- lehena 16ko greba baino lehen egin- dakoa dela alegia. Honek zerbaitetaz detaileren bat argituko duelakoan ematen dugu.

IZAN ERE

luma
zorroz-tuz

mandiope-ko «euskal musika-80»

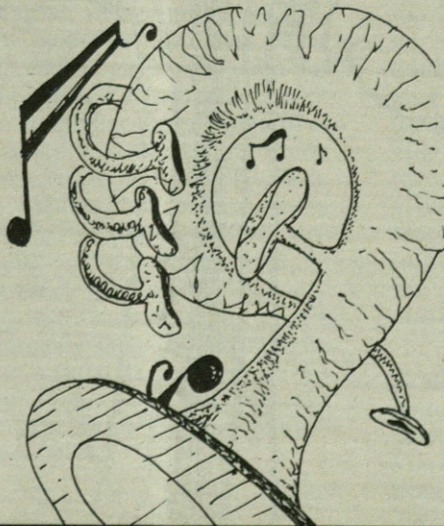
— JOSEBA ZULAIKA —

Bai hori, hemengo musika ere baietz, Fender lokarriekin harpa sareetan edo albokaren adarraz, profano eta rerberente zutik eta etzanda, amorruez eta amodioz, baina musika. Hola bizi bagina beti egongo ginake kantari. Eta ez dezagula New Yorkera joan beharrik izan geure flautari putz egin nahi diogunean, edo haien astoari kasualitatez eta dolarrez irtendakoak ez dadila derrigorrezko izan gure erromerietan. Bitartean geure kasualitatearen grazia nahi genuenok hementxe serio-serio arto zuztarrik jotzeko ez dela ia gelditzen gure soroetan da. Zer jo eta zer to, hola ez motel, orain elektronikoki egiten duk.

Fribolitate hauetara iritsi behar gu ere, oraindik base-riatarrak eta iraultzaileak oraindik euskaldunak eta munduzaleak, honela edo hala jotzea antzeko zaigunak, musikari bere lekua sirimiri edo eztulari berena bezela utzi egin behar zaiola uste dugunok. Eta mandiope-*n* ere bai.

Geure eztualak, jakina, bes-teen gripeak zertarako gure-tzat.

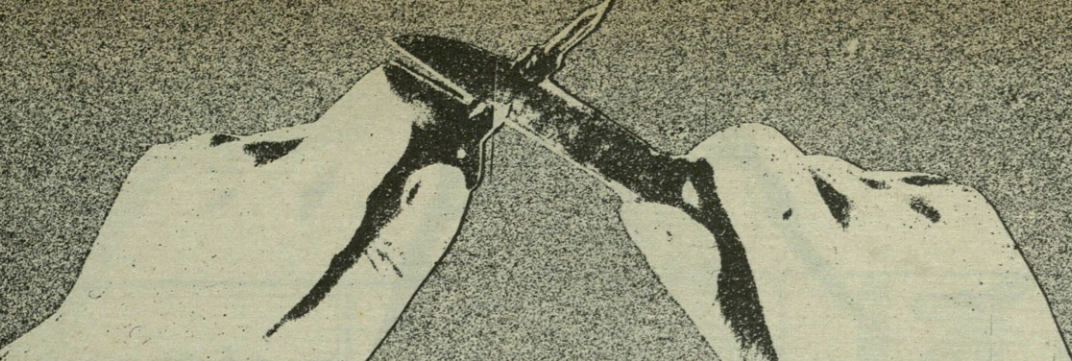
Ba etor zitezela nahi zutenak, esan genuen. Sariz eta guzti hartuko genituela. De paso gure Mandiope benturo-soa ezagutuko zenutela. Ahal izanik gaur egunez martxa piska bat eskatzen duela publiko bailongo aburritu horrek, baina tradizio-rik jatorrean edo airerik zaharrene-*n*en hegoetan zetozenei ere errespeto osoz entzungo geniela. Jotzeko behintzat geu, ze bes-teek nahiko jotzen digutela ta.

Eta bai etorri ere. Zazpi larunbat guetan hemen agertu zitzaizkigun hogeitamabost folk talde, bakarlari, instrumentari, rockero, punkero etabar, beren fans grupi eta guzti. Nork zioen ez zegoela jende berririk musika egiten? Larunbatero baita ere epai-mahaia osatzen zuten zazpi espezialista pazientzia admiragarri-dunekoak. Eta sonidoko teknikoak, presentatzaileak, komunikabideetako despistaturen bat edo beste, etabar —ejertzito bat ogarnizazioarentzat denak batera en-saioen ondoren afaltzeko pre-paratzen zirenean—.

Entzulerik? Ikuslerik? Kuriosorik? Apenas. Jendea kontzertu multitudinarioetako omen, belodromoetarako ta, erabat internazionalizatu-a, zazpi edo hamazazpi mila jende tartean, ingelesez, zerbati «ona» izan dadila, bertako turrada eta panfletoe-*n* nahiko adarra jo ziguten.

Edo bestela berbenak, hau da fandango biba Beran-

go. Baietz ba. Ba zeuek galdu zenuten.

Hasieratik insistitu genuen puntu bat: hau ez zela txapelketa bat, joku bat, tribunal bat, eta holako zerbait ere baietz. Nolanahi ere, galtzaile eta irabazleen partizioak ez zuela kabidarik «Euskal Musika-80»an.

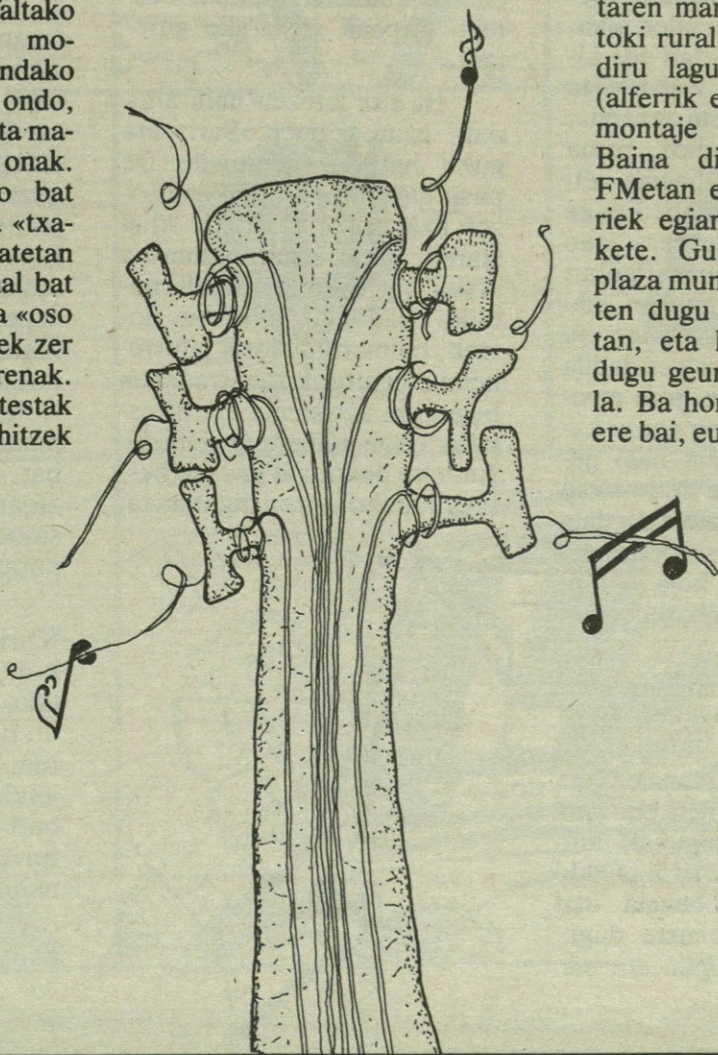
Muestrabat izan da ezer izatekotan, eta epaimahai determinatu baten iritziz aporazioz interesanteena izan direnekin diska luze bat grabatzea. Eta puntu.

Nola ez zen ba faltako galdera tontoa —zer moduz?— eta honi emandako erantzun objetiboak: ondo, txarra, nahiko ondo, puta madre, kakamierda, gauza onak. Adibidez fallo tekniko bat egon zen egunean dana «txarra» zen; beste egun batetan talde rockero profesional bat zegoen eta kasikan dena «oso ona» zen. Epaimahaikoek zer zioten? Heurak okerrenak. Rockero urbanoen protestak ere irabazi genituen hitzek

euskaraz izan behar zutelako. Ke aber musika ez al den hizkuntza unibertsal bat, aber batek nola hitzegiten duen bilbo edo Donostiako kaleetan, aber zergatik diskriminatu behar den erderaz bakarrik kanta nahi dutenekin. Denok arrazoi, arrazoiak nahi badira, eta kito.

Klasikoa da ia gure artean honelakoabenturetan sartuz gero «erreta» akabatzea. Ba gu gustora gelditu gara. Zorrek, hori bai. Lagun berri pilo bat egin dugu behintzat. Man-

diopen estrenatutako musikaz orduetan aritudira irratia — herri irratikoekin oso eskerturik gaude—. Prentsak ere eman ditu aipamenak. Eta ez da izan zaila ikustea zeintzuk diren falta diren kondizio minimoak musikari berriak apoiatzeko: aktuzioak, lokalak, ekipoak, komunikabideak, diskaetxeak. Beren lana entusiasmoa ta talento musikalak azaltzetik aparte, agian partehartzaileen zeregin bereziena infrastruktura horren beharra salatzea izan da. Honen esponente klaroa sariketa markoa berea bezalako toki rural batetan, eta inongo diru laguntza ofizialik gabe (alferrik eskatu ziren hauek), montaje hau egin beharra. Baina diskoteka, pub eta FMetan ere bertako musikariek egian kabida izan dezakete. Gu gazteok behintzat plaza mundano hoietan entzuten dugu musika egun hauek, eta hortxe sentitu nahi dugu geure ambiente musikala. Ba hori, hemengo musika ere bai, euskara eta guzti.

euskal herrian euskaraz mugimendua mintzo

Gauza ezaguna da euskaraz eta euskara hutsez balia ahal izanen gareneko eguna (eta gaua) ez dugula euskaldunok oraino ikusi. Esan gabe doa, geure herrian bizi diren erdaldunek, egun xeble hura inoiz suertatzekotan, askoz beranduago ikusiko dutela. Baina, hori bezain ezaguna beste hau dugu: xede, helburu eta jo beharreko orok bitartekoak behar dituztela. Epe luzera jotzen den lanak epe laburrago eta zehatzagotan markatuko direnak ere behar ditu, hots, nahiak eginak bilaktu behar eta helburu nagusiak egitarauak.

Talde ainitz dira gure herriko geografian zehar euskararekiko auzigintzaz arduratzen direnak. Ikastolak, Euskal Eskolak, gau Eskolak, Euskaltzaindia, Alfabetatze eta Euskalduntze Koordinakundea, Udako Euskal Unibertsitatea, Itzultzaileen Eskola eta abar luze bat. euskal Herrian Euskaraz dugu zerrenda honetan berriki tokiak lortu duen horietakoa. Talde, erakunde eta mugimendu bakoitzak badu bere zeregin konkritu eta mugatua; helburu orokorra berbera baina ardura, metodo eta egiteko ezberdinak. Lesakan lehen aldiz bildu eta Durangon publikoki azaldu zenetik makina lan eta ekintza eginak ditu talde honek. Bai Iparraldean nola Hegoaldean, egurra ere zer den sendiarazi zaio hainbat militanteri: mehatxuak, auziak, multak, atxilotetak...

«Infiltratu» batzuk adierazi digutenez, Euskal Herrian Euskarazkoak kanpaina berri bati ekiteko asmotan dabiltzala jakin izan dugu. Azken aurrekoa «Euskal Errotulazioari» lotu bazitzaion, azken-azkena «Euskal komunikabideei» atxekiko zaie, eta bereziki «Euskal Irratiei». Elkarrizketa labor bat grabatu dugu berri honi buruz.

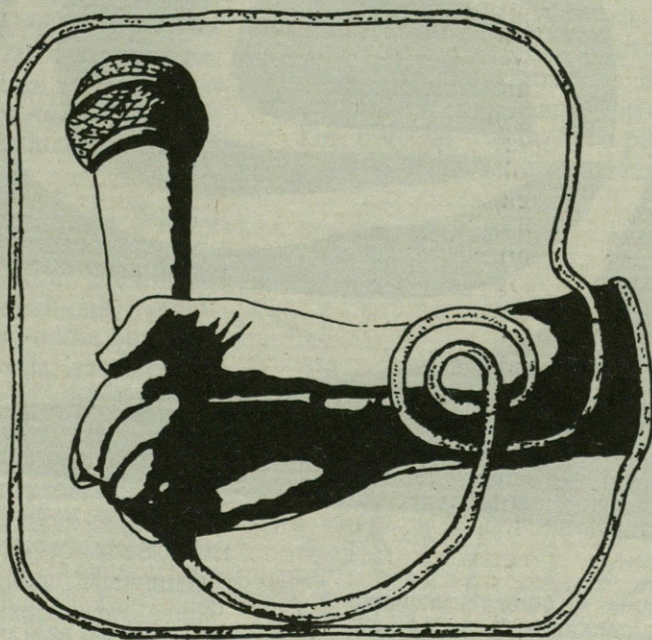
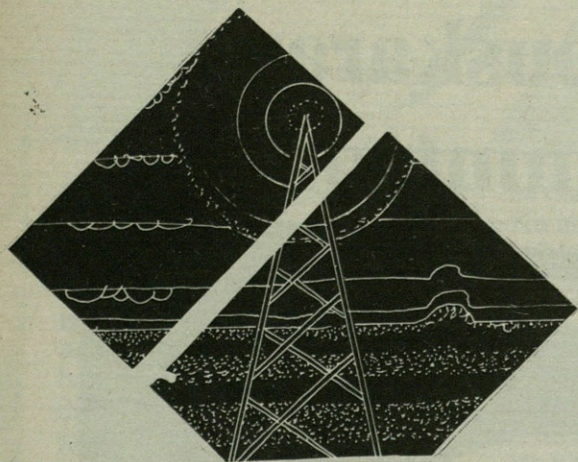
Argia: dirudienez, geure informazioen arabera, beste kanpaina bat antolatzen zabiltzate. Zer esan dezakezue honi buruz?

EHE: Lehen lehenik ongi informatuak zabilatzala zuek ere. Baina gaiari helduz, esan behar da aspalditik gabiltzala asmo honekin. Euskal errotulazioaren aldeko kanpaina berez komunikabideekikoan kokatzen da. Baina esperientziak erakutsi digu hobe dela ekintza bat bukatu baino lehen beste batean sartzea. Horregatik errotulazioaz bereziki arduratzea pentsatu genuen. Egia esan, kanpaina hau guztiz amaitu gabe dago, baina oraingoz geure eskuetan zegoen guztia egina dugu. Oraingo honetan Irrati eta Telebistaz arduratuko gara propioki.

Argia: Nola ikusten duzue euskal komunikabideak?

EHE: Beno, aurrez aurretik galdetuko genioke hainbati ea zer ote den «euskal» kalifikatibo hori, zer adierazi nahi ote duen. Geure ustez, komunikabideak euskaldunak izateko euskaldun behar dute izan, hots, euskaraz ihardungo dutenak. Bestalde, garbi asko dago noiz, nola eta zenbat erabiltzen den euskara geure herriko irratietan. Telebistari buruz... hobe ez hitz egitea. Hitz politak baina deus konkreturik ez dute oriangoz egin. «Euskal» telebistari buruz mintzatu zirenean, bi ordu luzez mintzo ziren, baina hamasei minutu soilik euskaraz. Atera itzazue hortik konklusioak!

Argia: Duela urtebete EGIN-en argitara eman zenuten irratsaioetan darabilten kopuruak, euskararen erabilpenarekiko, noski. Zer esan zenezakete honi buruz? igoerarik igerri al da ala...?

EHE: Bada, gezurra dirudien arren, igoerarik ez da inondik ikusi izan, salbuespen eskas zenbait ezik. Kopuruak beren hartan irautea baitute. Joan den astean, hain zuzen ere, kopuruak neurtzen eta zenbatzen ibiliak gara, irratsaioak grabatuz eta kontrolatuz. Lehengo urtean eskasegitzat salatu behar izan genituen kopuru berberak ateratzen zitzaizkigun. «Radio Nazional de España» lehen-lehenengoa dugu, isatsetik hasita noski, %0,35 kopuruarekin. Gero «Radio Gipuzcoa» dator, %3,6kopuruaz. «Radio San Sebastián» dugu aurrerapen ttiki bat egin duen bakarra: lehen %3,5 erabiltzetik %7 —az baliatzera pasa da orain. «Donos-

tiako Herri Irratia» da gehien egiten duena euskaraz, %14,5, nahiz joan den urtetik aurrerapenik ez egin. «Loiolako Irratia» dugu bestalde, %25— era iritxi delarik; baina irratsaioak ematen ditueneko eskualdean %95 da euskaldun populazioan.

Herri irratikoek aldaketa handi bat egiteko asmotan da biltza, beroiek adierazi digutenez. Martxotik aurrera, dirudietez, bost ordu arituko dira euskara hutsez, arratsaldeko 5 etatik 10 etara inguru. Baina, oraingoz ez dugu informazio gehiagorik. Hau betetzen bada, aurrerapen sendo bat suposatuko du, zinez.

Argia: Zuen ustez, zeinkopurutara jo beharko lukete Euskadiko irratiek?

EHE: Begira, jakin bada-kigu arazoak, eta batez ere gisa honetako arazoak, ez direla goizetik gauera konpontzen, ezta urte batetik bestera. Baina urteetan zehar aurrerapen izpirik ere ikusten ez denean eta, bereziki, hamaika aldiz eskatua izan arren, inolako programakuntzarik ikusten ez denean, orduan bai susmo txarrak izaten ditugula. Joan den urtean, eta aditzera eman genueenez, irriti guztiei eskutitz bana igorri genien geuk ateratako kopuruak adieraziz eta programakuntza serio bat bidal ziezaguten (edota publikoki adieraz zezaten) eskatuz. «Radio San Sebastián» delakoak bakarrik erantzun zuen.

Gauzak honela, eta Gipuzkoako erreallitateari lotuz, geuk eskatzen dugun kopurua zera da, alegia, eskualde honetan bizi den euskaldungoaren kopuruaren arabera izatea, hots, %45-47 SIADECO-k zenbaturiko datuen arabera, besteak beste. Errespeto eta begiruneaz hitz egiten da franko egunotan, baina irratiek ez dute euskalduna errespetatzen. Gipuzkoan %45 gara euskaldun eta euskara ez da maila horretan erabiltzen. Eta ez du balio kasu honetan «euskara idatziarekiko» errepikatzen den lelo eza-gunak, alegia, euskalduna alfabetizatu gabe dagoela eta abar. Alfabetizaturik edota alfabetizatu gabek, euskara ulertzeko, entenditzeko, denok gara gauza.

Argia: Kanpainara itzuliz, zertan datza antolatzerazoa zten kanpaina hori?

EHE: Otsailaren haseratik ekinen diogu lanari. Hasteko kopuruok zabaldu egingo ditugu, agiri, kartel eta mintzaldien bidez. Egunkarietan ere artikulua adierazgarriak idatziko dira komunikabideen egoera aztertuz eta irtenbide batzu proposatuz, nahiz, jakina, irtenbide horiek aurrera eramateko ezin beste-koak dren bitartekoak geure eskuetan ez egon. Beste zenbait ekintza ere pentsatuta dugu, baina, oraingoz ezin esan diezazuekegu gehiagorik. Geuk ere, gezurra dirudien arren, «neuriak» hartu behar baititugu.

PRENTSA

la Voz eta Unidad urtebete geroago

ANTONIO
GONZALEZ

Orain dela urtebete gobernu zentralak «La voz» eta «Unidad» egunkari gipuzkoarrak klaustratu zituen. Otsailaren hemezortzian izan zen. Duela hamabost egun baino gutxiago, Eusko Jaurlaritzak «Egin» errortatiboari abiso serio batzuk bidali zizkion. Oraindik denbora gutxiago igaro da «Punto y Hora»ko azken alea sekuestratu zutenetik. Borterea dutenek kontrolatzen ez dituzten komunikabideen kontrako ofentsiba siniestro baten esistentzia, oso gutxi jartzen dute zalantzan. Adibide gehiegi daude bainan, zoritxarrez, gutxi dira adierazpen as-

katasunaren kontrako erasoaldiei aurpegia emateko defentsak

Historia aski eza-gutzen da. Ez da beharrezkoa hemen gogortzea ezin arrazoinengatik itxi zuen UCDk «La voz» egunkaria. poliziak oraindik bi egunkariok argitaratzen ziren lokalak okupatzen ditu. Gaur egun erreleboa tanketekin egiten dute. Gobernuko autoritateek, oso erraz hondatu egiten tresneria garesti baten mantentzeko beharrezko zen lana egiten ere ez dute utzi. Madrilko Gobernuak modu honetaz oneritzia eman dio —lotsa izpirik

gabe— jende guztiaarena den patrimonio publiko bat ia ezertarako balio ez duen txatarra montoi bat bihurtzeari.

Halare, garra horretan galtzailearena dute. Multa baten bidez edo gartzelarlatze baten bidez ez dago libertatea ezabatzerik. Eta, kasu honetan, erakunde fantasma baten erabakia baino zerbaite gehiago beharko da bi egunkariaren ahotsa isilerazteko. Langileak asanbladaren bidez organizatu ziren eta «La voz» berrikitzeko eman behar ziren pausuak eman egin dituzte. Horretarako herri gipuzkoarraren elkartasun garbia izan zuten berrekin. Hirurogei mila pertsonak baino gehiagok bi egunkarien berrikitzea esijitzen zuen idazti bat izenpetu zuten. Askok izango dute gogoan nola Otsailaren egun euritsu hartan hamar mila pertsonak baino gehiagok bi egunkarien berrikitzea esijitzen zuen idazti bat izenpetu zuten. Askok izango duten gogoan nola Otsailaren egun euritsu hartan hamar mila pertsonak «La voz» eta «Unidad» egunkarien ixtearen kontrako protesta manifestaldi bat egin zuten. Mobilizapen hura ere izan zen —eta agian batez ere— herri batek partidu baten (UCD) kontrako errepulsaren azaltzea, zeren eta, langileek berek adierazi zuten bezala, partidu hori «kontrolatzen ez duen guztia hondatzen saiatzen bait da». Zaila da demokratik ez diren pertsonen demokrazia praktikatzeko. Are zailagoa, pertsona horiek berek libertatea zer den ulertzea. Zeren eta libertate hori adierazpen askatasunari dagokionean, Estatu espainolaren egoera itzalez aski ilunduta aurkitzen da.

UCDko Gobernuaren prentsaren monopolio bat eratzearen ari da lanean, eta jendearen behar informatiboari erantzun gisa ezagugarri publiko eta demokratiko bat duten komunikabide idatzien esistentziaren kontra dago. «La voz» eta «Unidad» itxi egin zuten. Gaur egun beren moral farisaikoa eta kultur ofizialari inprimatzen dioten linea faxistatzailetik kanpo daudenen kontra politika bera enplegatuz jarraitzen dira. Hamarka kazetari dituzte auzitan era askotako erru imajinarioengatik. «El crimen de Cuenca» filmean sekuestroa bezain kasu eskandalosoak ematen dira, soil-soilik argitutako eta demostratutako gertaera batzuek azaltzeagatik. Informazioaren profesionalak epaiketa militarretara eramanda... Badira ere nahiko salatu ez diren beste kontrole metodo batzuek. Medio informatiboen antolaketak —oso salbuespen gutxi batzuek ezik— enpresa kapitalista handien eta bankuetxe handien potentzial ekonomikoan oinarritutako komunikabideak besterik ez ditu onartzen. Aski da Estatu espainoleko ia egunkari gehienek Administrazio Kontseiluetako partaideek bankuetxeekin eta enpresek dituzten loturak mementu batez begiratzea, bankuetxeekin, enpresa handiarekin eta, noski, Estatuaren zuzendaritzarekin eta gobernuarekin berarekin hainbat eta hainbat lotura aurkitzeko, zuzenak nahiz zeharkakoak. Azkenik, inork ez du ahazten ezin dela «La voz» eta «Unidad» egunkarietako ixtea ulertu, jende guztia harrapatzen duen errepresio giro orrokorra kontutan hartu gabe.

LA QUINTA DEL PORRO

Un film de
FRANCESC BELLMUNT

ZINEMA

espainolada «progresista»

KOLDO SAN JULIAN

«La quinta del porro» izeneko filmea ikusi ondoren atera nintzeanean, oroitzapen tris-teak etorri zitzaizkidan gogora, Espainiako ge-rreata bukatu ondorengo zinema espainolaren hastapenak alegia. 1939tik aurrera hutsetik

hasi beharra. 1941ean, arrazoi patriotikoenga-tik, gazteleraz aparteko hizkuntzez egindako fil-meak proiektatzea dabe-katu egin zuten. 1943an zinema espainolaren ba-bes ekonomikoa anto-latu egiten da, Estatuak produktore espainolei —

eta berek produzitutako filmeen kalitatearen arauera— filme atzerri-tarrak inportatzeko bai-menak eman zizkielarik. Batzorde Klasifikatzaile bat eratu zen eta sistima berehala hasi zen funtzionatzen. Jose Luis Saenz de Herediaren «El escandalo» (1943) edo Rafael Gilen «El clavo» (1943) bezalako filmeek ongi aski jakin izan zuten aprobetxatzen, inporta-ziorako hamabosna baimen.

Bainan, ezerezetik zinemagintza nazional bat sortzea ez da gauza erraza, eta batez ere, Es-painia mundutik hain aparte zebilenean. Ita-lian «Roma Citta Aperta» egin eta Parisen Sartre-ren «Las manos sucias» aurkeztzen den bitartean, inkesta baten erresulta-tuek diotenez, publiko espainolak nahiago di-tuen filmeak hauek zi-ren: «Locura de amor», «El pescador de coplas», «Currito de la Cruz» eta «Un caballero andaluz». Produzioaren maila oso txikia da, gehiago kalita-teari dagokionez kantita-teari dagokionez baino. Areago «Interés nacional» izeneko sail berezi bat sortzen du zenbait filmetarako 1944. ur-tean. Ekintza honen as-moa, sasizinema batzue-taruntz (historikoa, erli-jiosoa, soziala edo fol-klorikoa) polarizatutako produzioaren anemia kronikoa estimulo eko-nomikoen bidez berja-sotzea zen. Honela, zi-nema espainola erreali-tatetik at bizi zen, kastai-nueletan eta azpigene-roetan murgilduta, eta Eisenstein, Stroheim, René Clair, Chaplin, Murnau edo Renoir izena zuten maisuek esistitzen zutela ahaztuta.

**OSO «QUINTA»
ZAHAR BAT**

Aurreko komenta-rioak zerbaitetarako ba-lio badu, gaurkotasunari dagokionez «La quinta del porro»k duen gauza-bakarra bere errealiza-zio urtea dela esateko da. Bere zuzendariak, Francesc Bellmunt, «Sa-lut i força al canut» au-rreko filmearekin giro eta kultur katalanaren tratamenduan asmatu bazuen ere, esan daiteke komentatzen ari garen zintarekin, TVEk deitu-tako «zinema espaino-l»aren leizeetara atzera-pen izugarri bat gerta-tzen zaiola. Francesc Bellmuntek gizarte es-painolaren arketipo des-berdin batzuek aurkez-ten dizkigu: deskonten-tak, anarkoak, kinkiak, eragozleak, konforme-zaleak eta militarrek. Guztiokin eta solda-duska aitzakitatz hartuz, «jende guztia ona dela» esan daitekeen mundu bat sortzen du. Azkenik, bere komunikabidetik egoera zapaltzaile bat eraikitzen du, bide ho-rrek duen gaitasun alie-nanteaz erabat jabetu-rik. Zinemak, azken fi-nean errejimenaren bar-nean ia zinema politikoa izan ez den zinemak, gehiago balio du erreali-tate nazionala eta azpi-kultur basati baten ima-jin faltsoak sortzeko. «La quinta del porro», hain zaharra eta faltsoa denez, ustela dago eta kiratsa dario.

ESKULTURA

txillidaren erakusketa Bilbon

J.Z.

EUSKAL HERRIAN ARTISTA

Euskal Herriak abstraktoaren ezaguera beste edonori baino Txillidari zor dio. Ez ezaguera bakarrik. Ezaguera, eta abstraktoaren onartzea ere.

Eskultura abstraktoren mailan hau izan bait da garrantzia izan duen lehena, baita kanpoan oihartzunik handiena lortu duena ere. Urteetan Euskal Herriak sortu duen produktorik exportableena bera izan bait da.

Idazleak, garai honetako eskultoreei buruz aritzekoan beharbada Oteiza, Mendiburu eta Basterretxearekin batera sartuko badu ere, nere ustez, hau, Txillida, besteak baino askoz ere bakartiago, independienteago eta herritik urrutiago bizi izan da; hala agertu zaigu beti behintzat.

Egia da herri mugimenduak zabaltasuna eta batasunaren kategoriako seinale bat bilatu nahi izan duenean —eta internazionalki pisua hartu noski— Txillida-

rengana jo duela. Horrela Euskal Unibertsitatearen aldeko pegatina diseinatzerakoan, edo Lemoizen aurkakoa eta amnistiaren aldekoa egiterakoan. Hiru hauek behintzat bereak izan bait ziren.

Baina hala ere distanteeana, ekintza indibidualena eraman duena bera izan da. Honen konsekuentzia bat orain arte Txillidak Euskal Herrian —Iruñean txiki bat egin bazen ere— erakusketarik ez egitea izan da.

Noiz behinka erakusketa txiki batzuetan beste batzuekin agertu bada ere berak bakarrik eta bere obra orokorren lan hautatuak izanik, egin den lehenengoa izan da bilboko hau.

Beste euskal arte eta kultur gizonak hemengo giroa, gizarte giroa, nondik nora mugitu eta bultzatu, giro horretan behin eta berriaz lardaskaturik ibili izan direnean, Txillida urruti eta bakarti azaldu da.

Horrek ere kritikak astinduko zituen baina betiko eztabaida litza-

teke hori. Ekintza kolektiboarekin konpromezua nola? Eta ez gara, egun, horretan sartuko.

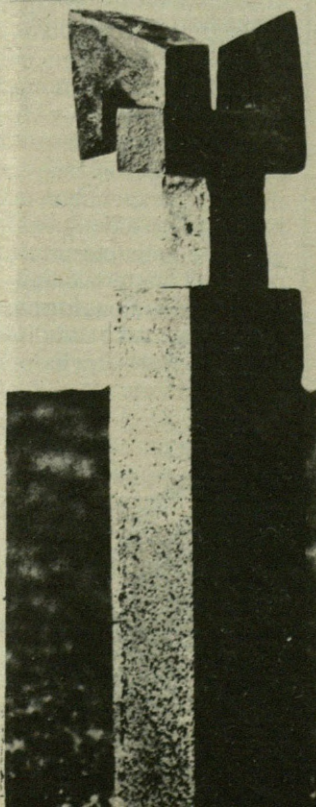
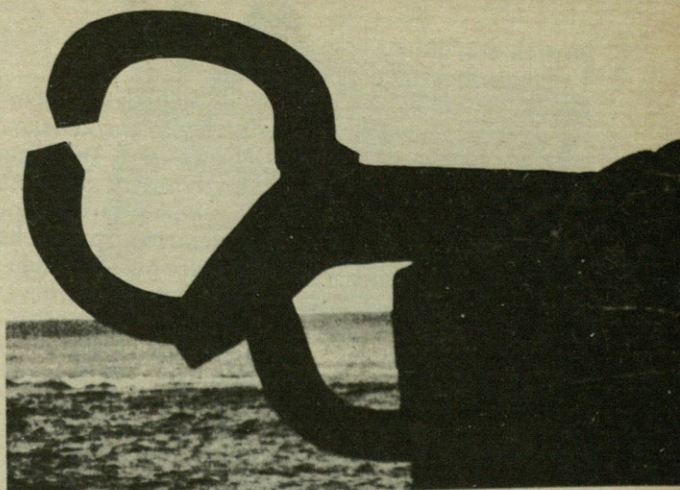
Bere eskultore famadun izate horrek, hala ere, sortu dio —herri honetan nola ez— bere arte arloan ez ezik politikan konpromezurako beharra. Hala ere diseinuekin Lemoizen aurka eta Amnistiaren alde agertu zen hark (Franko bizi zelarik) biolentziaren aurka idatzitako 33 intelektual

haien gutuna sinatu zuen orain dela urte eta erdi. Eta gaur egun «giltzapean daude, gaude» erakusketaren babesle bezala agertu bada ere —eskultoreen zerrendan— hasierako sinboloaren diseinadore bezala bakarrik sinatu omen du, eta ez gaurko amnistiaren aldeko mugimenduari konforme dagoelako. Hori guztia 33en gutun haren izpiritua mantenduz.

Beste fruituak ere eskaini izan dizkio hala ere gure herri honi iadanik bere arte arloari dagokionez: horrela Donostiako «haizearen orraza» eta Gasteizko foruen enparantza eta egungo erakusketa garrantzitsu hau.

BILBOKO ERAKUSKETA

Erakusketa honetara 32 urtetan egindako berrehun obra ekarri ditu eta bere zuzendari-tzapean kontuz kontuz jarriak izan dira. Argiak non ipini, itzalak non behar zuen, detaileak ondo neurtuz gainera. Hamabost egun luze igaro dira prestaketetan eta azken finean beste erakusketa guzietan nabaritu behar genukeen detaile neurketa hori nabari da honetan. Agian

guztiekin ezin dituzte izan Txillidak dituen posibilitateak, baina Txillidak badituenez, zorianak erabiltzeagatik.

Bere egur, harri, buztin, burni, hartzuri edo hormigoia munduko arte galerietatik ekarri dituzte: Paris, Zurich, New York, Houston, Barcelona, Roma, Madrid, etabarretatik ekarriak dira. Eta horrek bihurtzen du hain garrantzitsu mundu osoan hain ezaguna den euskal artistaren erakusketa hau. Eta aukera hau bizian bi bider gertatzea zaila gertatuko denez, ARGIAren irakurlegoari erakusketara joateko aholkua egiten diogu (Martxoaren 12 arte duzue zabalik).

Erakusketako obretatik at «topaleku IV» zintzilik jartzen diren hormigoizko obra horietako bat opari egin dio Bilboko Bellas Artes museoari.

Erakusketaren aurkezpena Gabriel Celayak egiten du erakusketaren katalogoan. Eta erakusketaren inguruan esaten zerenengatik berari esker lortu da erakusketa hau orain eta hemen izan dadin.

TXILLIDAREN OBRA

Sar gaitezen Txillidaren obran. 1948an egin

zuen igeltsuzko «torso»tik hasi eta azkeneko «lurrak» arte. Berrehun obra berezi. Txillidaren obra honen aurrean eta hasteko hona hemen berak bere nahietaz esan zuena: «gauza garbia maite dut, gauza ebaikiak, baina joan etorrietan distantziak sortuz isilune edo hutsuneak sortzen dituen, forma bere baitan dardara dadin» eta eskultura musikarekin gonbaratuko du, musika-rentzat denbora eskulturarantz espazioa bezalakoa dela esanaz. Horrelako hitzetan eman nahiko dizkigu bere obraren ulerbideetarako lehen urratsak.

Obra guztiak sakoan, muiean, klabe berdina dutela esatera auzartuko gara. Eskultura bakoitzean jestoa, edo materialea era desberdinean mugitzen bada ere obra guztian adierazten dena hau da: hutsune eta betetasunaren arteko oreka, ekilibrioa. Eta oreka hori grabitatearekin jolastuz lortzea.

Alde batetik edo bestetik begiratzuz —halaxe obraren ekilibrioaren bidez zuzenduko du perspektiba— hutsunearen aldetik begiratzuz edo betetasunaren, hots, materialearen aldetik begiratzuz, forma, bietara agertuko da adierazgarri. Beste era ba-

tera esanda positiboan edo negatiboan begiratzuz —marrazkietan zuziari edo beltzari— adierazgarri den zerbait enigmatiko hori bietan arkitzeko arrazoi berdina ematen digula. Honek ekilibrio berezi bat sortzen du, eta senti daitekeen aberastasun hori oreka horrek emango diolaketan gaude.

Ez horrek bakarrik noski, baina Txillidaren aberastasun eta bereiztasun horretan datzala dirudi. Ohizko eskulturetan betetasunak, materialeak du adierazpena eta hutsuneak, materia inguratu besterik ez du egiten. Txillidak hutsunèa lantzen du materialea lantzen duen une berean. Hutsuneak hartzen duen formari materiak hartzen duenari bezain garrantzia emanaz.

Klabe hauen gainean edo inguruan zein materiale erabiliko duendago eta materiale horri plastikoki bere kutsu jator guzia lortzen saiatuko da. Lantzeko eran, erabiltzeko eran, materialearen karakteristika jatorri erabiliko ditu. Eta materialea obra bakoitzean adierazpen bereziaren arauera jarritik. Batean arintasunak eta «mogimenduak» izango du garrantzia, bestean gogortasunak, sendotasunak edo zamak.

Horrela naturak bere kasa sor ezin duen lorpen argi, burutsu bat sortzen du. natura bera zaporeztatzeko erabiltzen diren emozioei beste setimendu aberatsago batzuek erantsiz. Eta hori lineak, textura, materialeak, dena garbi garbian erabiliz.

Obra bakoitzaren aurrean giro berezia sortzen du eta errealtatearen ikuspegi harrigarri eta ustegabeko baten hunkipena sor eratzen.

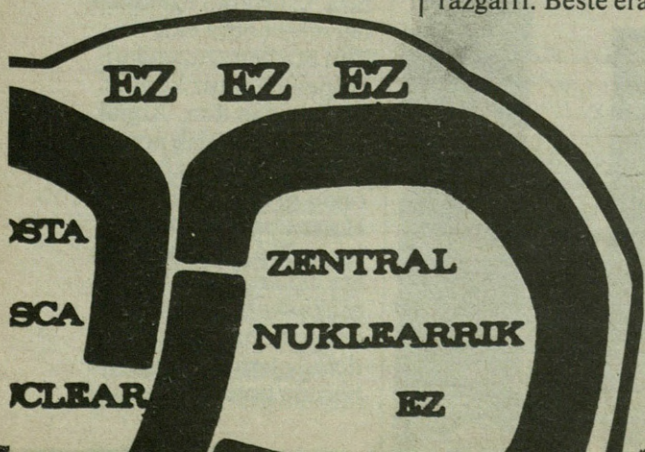
Hortik aurrera ikusleak obra bakoitzaren aurrean jarri eta hartaz betetzeko jarrera hartu beharko du. Hala eginik badu lana erakusketa honek.

EUSKAL ARTISTA

Beste gai hau ere ezin utzi ikutu gabe. Euskaldun sentitzearen bizioa dugunon bekatua ez bada, Txillidari —esate baterako Oteiza edo Mendibururi nabaritzen zaien era berdinean— euskal nortasuna nabari zaio.

Akaso aurreritzia izan daiteke eta ez nioke kontrakoari zin egingo baina hemengo eskulangileen lan egiteko eran lanegiteagatik, hemengo ohizko materialeak erabiltzeagatik, formek hemengo bizitzarekin eta tradizioarekin zerikusirik badutelako, euskal kutsua dute eskultore honen obrak. Hala eta agian sinpleago eta beste gaideagaitik horiek barrenean izanik, lanean euskal buru bat nabari delako (Txillidarena), eta sortu ere jaten denetik sortzen delako, euskal jatortasuna nabari da Txillidaren obran.

Azkenik eta bukatzeko beste aberastasun primarioago bat era nabari da. Kontratoak sinatu ondoren lan egiteak dakarren ziurtasunaren aberastasuna alegia. Finantziaketa arazorik ez, estutasunik ez, eta hori nabari da. Kontratoak sinatu ondoren lan egiteak dakarren ziurtasunik ez, eta hori nabari da. Onerako noski! Baina beste askoren eginak gogora arazten du. Gaizarteak ez al du merezi maerkatu eta komertzioak sortutako oihan latz honetan sartzeko beharrik gabe, artean saiatzen ari denaren laguntza?

LITERATURA

zernahi batez: hamar urtetako fruitua

JEXUX KAMINO

Zaila da liburu honetaz kritikarik egitea, arrisku handikoa hobe esanda. Alde batetatik beren artean oso moeta desberdinetako poemak aurkitzen direlako, eta beste aldetik poema horietan nagusi den joeran gustoa ezik (gustatzen zait ala ez zait gustatzen) beste kriteriorik aplikatzea arras problematikoa zaigulako.

Ezin bait da ahanztzi poemok hamar urte baino gehiagotán idatzita daudela, eta hortik sortzen zaion heterogeneitateak poemak banan banan aztertzea eskatuko luke, generalizazioak eta globalizazioak lekutik kanpo geldituko lirakeke. Bainan banan banan aztertze horrek bestalde aldizkari honetako orrialdeotan egokitasunik izango ez duela koan gaudenez gero, auzartuko gara, bai, linea orokor batzuek markatzen, baina gure gain dugun arrisku hori garbi izanik.

Aktitude bitalak ageri zaizkigu nonahi.

Ez dago beraz bizipenetatik kanpo legokeen pintzeladarik. Eta gainera izugarritzko elementu urritasunez, Martin Tejeria ez bait da hizkuntzaren erritmoaz eta hizkuntzaren plastizitateaz gehiegi kezkatzen den poeta bat (Peio Zabaleta bat edo Bittoriano Gandiaga bat kezkatzen diren heinean berderen). Arimaren espresioa bilakatzen da poesia, eta egilearen egoera animikoa zer nolakoa den jakin nahi duenarentzat horra hor poemok. Hala ere, guk ez dakigu interes hori izango duten irakurle asko egongo diren, eta izan ere zalantza hori oso inportantea da **zernahi batez** liburuari baldin bagagozkio. Zeren eta beste poesia moetek (hizkuntzaren beraren errekreazioak, edukia landu gabe (?) formailantzen duten horietakoak) irakurlearen entsegiatzeko interesa hori ez badute behar, gaitzat hartu dugun liburu honentzat hil ala biziko premia dugu. Liburu ho-

nek berez ez du balio handirik. Bere balioa irakurle hipotetiko bati eduki sensitibo batzuek transmititzeko eratzen den erlazioaren arauera dago mugatuta. Eta gure eritziz, ez dago oso garbi liburu hau irakurtzeko entusiasmo handirik izango duen jenderik ba ote dagoen. Jendea nazkaturik bait dago iadanik —agian inpresio flatso bat izango da— bizipenetatik eta emozioetatik jaiotako poemetaz, jendeak ez du apenas horietan interesik. Baina berriro esango dugu, agian inpresio faltso bat besteirik ez da izango.

Orain arte esandakoa, bestalde, ez da liburu bat inbalidatzeko arrazoin nahikoa. Zeren eta liburu baten estiloa izan daiteke oihartzunik gabekoa, edomodatik pasata, edonahi dena, baina garbi aski esan

serio baten bidez —graziarik egin gabe noski— heldutasun nabarmen batetara iristen dira. Baina injenio apur hori darien poematikat ezer gutxi dago aipagarria. Poema bat irakurtzean mila toki desberdinetan irakurri dugula inpresioa ematen bait digu, ezer gutxi berri aportatzen bait dute. Horrek ez du esan nahi putamierda bat direnik noski. Bakarrik ez direla beste munduko gauza bat.

Artikulua bukatu baino lehen, berriro gurtia irakurri ondoren gelditu zaidan inpresioa —erabat txarra dela alegia— benetakoa ez delarik, Tejeriaren poemak neurri handiago batetan salbatu nahi nituzke. Ez dakit nola, baina bai.

MUSIKA

FOLK-ROCK

ELIAS EZKURDIA

Bistan da Britainia Handiak azken hoge urteotako musika komertzialean eta abangoardiakoan jokatu duen paperean inprotantzia.

Lotura haundiak daude hortxe eta Ingalaterra bihurtzen da neurri batetan Estatu Batuetako korrespontsala Europan. Rock and Roll-aren jaiotza, tresneria elektronikoa, eszenaren berriztapena, Ingalaterran ematen dira mende-baldeko beste hainbat partetan bitxikeria iduriz. Rhythm and blues denek arkitzen dute parada ederra hain gora dabilen bertako bizimoduaren— Ingalaterra diot zeren eta Londresekin zentralizatzen baitutu Eskozia, Gales eta baita Irlandako musiko eta kantari gehienak.

Asko dira honen esplikaziorako eman ohi diren arrazoiak eta hizkuntz harremana ez da, jakina, ahulena. Blues beltzaren lengoia araztu eta egokitu egiten da islen beharretara, bertan tradizio literario eta musikari lotuz. Arrazoi komertzialak

ere kausi ditezke... gero, material merkeena, grabazio estudio hobereenak...

Bide ugari elkartu ziren, beraz, Ingalaterran potentzia musikalki bat ezartzeko eta musika business-aren kapitala Londresekin eraikitzeko. Handik bideak erre-buelta egiten zuen Estatu Batuetaraino atzera, noranahi hedatzeko, eta berezko

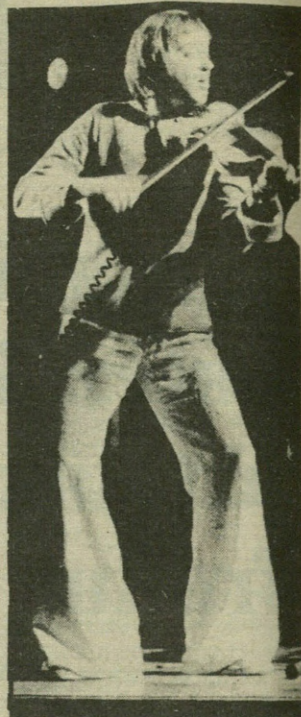

martin carthy

duen orijinaltasunarekin aldaketa gehienetan abangoardian kokatzen da. Musika ari naiz, klaro. Pop-rock-aren zabaltzearekin batera mugimendu bat hasi

zen isletan. «Folk» deitukoaren interpretazio eta sentsibiltate berri batetarako baliagarri bihurtzeko saio oso interesgarri batek hartuko zuen hainbat indibidualidadeen gogoia. Kalsifikatu beharrez, «Folk Revival» izena ematen zaio eta pop-rock-aren estetika estudiantuz musika zaharrean oinarrituriko desarroiloak egiten saiatzen dira musikoak. Honek gerora oihartzun handiak eragin ditu —nahiz komertzioan beti izan ez— eta azkenerako, gaudeneko, arrasto sakonak utzi ditu han hemenka Europako hainbat herri musikarien proiektu eta eginkizunetan. Segitzaileak non nahi agertu ziren eta batez ere herrialde gertuenetan: Britainian eta Frantziako estatuan (Alan Stivell, G. Yacoub, Dan Ar Bras...).

1962.eko negu partean Bob Dylanek Londresean egiten du bidajea antzerki lan batetan parte hartzeko eta bide batez hango folk cluben zirkuitoa ezagutu nahiz. Esperientzia honetatik ez zen eskuhutsik irten. Hurrengo urtean «The Freewheelin» bere bigarren L.P.a ateratzen duenean ikusi ahal dira aipatutako bidajearen aztarrenak. Berak aitortzen ditu hango influentziak eta «Bob Dylan's dream» izeneko kantu mingotsari buruz ari dela, Martin Carthy Ingalaterrako folk revival-aren kantariari ikasitako doinu batekin lotzen du. Ez Dylanek bakarrik, Paul Simonek ere gauza bera egiten baitu superezaguna den «Scarborough Fair» doinua Ingalaterrako aire zahar bat besterik ez delako, Carthy-ri ikasita baita ere. Hau dena, Ramblin' Jack Elliot, Dick Fariña, Joan Baez

DAVE SWARBRICK

eta beste hainbeste amerikano ez aipatzeagatik.

Harremanak bi aldetara ematen dira eta ez bakarrik lehen esandako egiturari dagokion partetik. Teknika oso konkretuak ere berenganatzen dituzte isletan: banjo amerikanoaren afinazioak gitarran erabiliz, bluegrass mandolinaren aukerak estudiantuz etab... dena bertako armonia eta joera tradizioaletara moldatu nahiean.

Orain, Otsaila honetan, Britainia Handian —eta ez han bakarrik, hala Belzebu— musika osoak jasten duen larrialdiaren barruan folky-en atala minduenetarikoa da. Aspaldian desagertu ziren talde signifikatiboak, gure artean arrasto argienak utzi zituztenak: Pentangle, Fairport Convention, Steeleye Span... Norberak ez daki zer pasatzen den behin Amerikako influentzien aurrean pop rock pertsonala egin nahi zuten taldeekin. Oraingoz besterik ez.

BAI
NOSKI!

**Aingeruren bat hasi zen kantari: «beltzak eta txuriak izango
dituzu...»**

Jose Mari Aizcorre

ZERUKO ARGIA

ILLEROKO ALDIZKINGI EDERGARRIDUNA

URTEZ URTE

Hona hemen 1957'ko ibeltzeko Zeruko ARGIA'n (35'garren zenbakian) arkitu dugun bitxia UNGRIAKO GUDA gure aldizkariak nola bizi izan zuen erakusten digu. Hemen doana sarrera gisa doana da; ondoren Parisko «La Croix» egunkariak 1956-ko urtillaren 28tik Azillaren 3 bitartean zekartzan kronikak euskaraturik ematen dizkigu.

UNGRIAKO GUDA

Igaro diran bi illabete aurretan, Hungrian gauza izugarriak gertatu dira.

Comunistak Hungrian egin dituzten bezalako egintza makurrak maiz ikusten ditugu mundu ontan; ez ordea hungariarrak beren kristautasunaren alde ta pake ta askatasun billa egin dituzten bezelakoak.

Kristau geranez eta euskaldun geranez. Ezin utzi alde batera Hungrian pakearen eta askatasunaren alde ain kementsu ari direnak.

Irakurri zazu lantxo au eta zearo arrituko zera. Gure otoitzekin lagundu dezaiegun pakea ta askatasuna irixten.

titiriteroak

PERGAMINOAK

soldadu batena

TITIRITERO SOLDADU BATEK

Bazen ez dakit nongo soldadu gazte bat, bizitzan beste mila gauza egingo zituena, baina zeinetaz bakarrik baitakit droga xuabe direlako hoietakoak hartzen zituela. Gau batez soldadu joan behar izan zuen eta, ez neri galdetu zer zela-ta, handik puxka batera droga gogor direlako hoietan aritzen hasi zen. Nik kalabozoan zegoela ezagutu nuen. Kalabozo hura dagoen koartelean bada teniente bat ere, berreziki mespetxugarria zaidana. Ni tenienteak eta horrelakoek bazkaltzen zuten tokian izan ninduten hilabete, garbiketan noski. Horregatik kalabozoan zegoenaz teniente harkaitortu zuena aditu ahal izan nuen: «Gaur gauean zaku batean sartuko diat drogatzaila puta seme hori, ikas dezala, makilaz joko diat nekatzeraino —begiak dir-dir zitu—, baina ez dik jakingo nor izan den, ilunpean egingo dudalako».

Lagun bat andaluziar maitagarri bat egin nuen geroxeago; familiarekin miseria gorrian bizi zen hura. Etsita zebilelako, ez zioten bat ere permissorik ematen, arresto amaigabea bizi zen kasik. ausarta bazen ere, bere burua hiltzen saiatu zen arrats batez,

drogaz hau ere; zorionez, h ospitalean egun pare bat igaro ondoren, bizirik jarraituko zela jakin genuen. Ezpaian ibili ginen bitarte hartan, ordea, beste teniente bat mintzo zitzaigun gertatuaz: handik aurrera, suizidatu nahi izatekotan, ez besteen aurrean egiteko mesedez, gizonkiago jokatzeke, ekintza tiro batez burutzeko alegia.

Geroko batean, nerbioek jota ikusi nuen hirugarren soldadu bat. Garraisika hasi zen, lurra hatzaparka hatzazaleatik odola zeriola. Espero ez nuena: sendagilea deitu zuten; hura etortzerakoan berriz... «Ixilik, ixiltzeko joño» eta sekulako egurketa soldadu gaxoari, zaplastekoak joan-etorrika. Ez zen lasaitzen baina; orduan, «kontu gutxiago» esan eta ez dakit zeren indizioa sartu zion, lotan utzi baitzuen. Adibide konkretuak kontatzen dizkizuet, larriena, egunerokoa, adieragaitza delako. Ez dago ejertzitoari, goikoei, kalabozoari diegun beldurra deskribatzerik...

Euskalduna penatan bizi da koartelean. Euskaraz mitzatuz gero, ixiltasunak inguratzen gaitu; geu ere —euskaldunok gehienetan bat

eginik— aho itxirik gabiltza ofizialen hurbilean; bai baitakigu bi nafarri euskaraz abesteagatik gertatu zitzaiona, ez dakit zenbat egun arrestatu zizutuztela. Euskaldunaren etsai amorratuak dituzue, eta ez dute zigortzeko abagunerik galduko. Euskalduna bazara... edozein txikikeria erabiliko dute, jotzeko aitzaki. Horrelaxe sartu zuten hilabeteko giltzapean beste bi nafar. Kalabozotik paseatzera ateratzen zituztenean, nekez hitz egin zitekeen beraiekin, nekez gazta puskatxo bat eman: batbatean, goiko bati otu zitzaio-lako, adiskide jatorrak hiltzailerik makurrenak bilakatuak!

Boskarren soldadu nafar ezagun baten irudia bururatzten zait sarritan, belauniko, mehe-mehea gurutzaturik, arras gaizki, teniente bat alboan orruka, Erdi-Haroko paraje erre eta ilun batean...

Behin batean, etxean nengoela... Hamarrak, koartelera joateko ordua... Azkar, jantziak aldatu, eta laurdene-tan irteteko, laisterka... Madrilgo auzo zabal batean nago, zentrorra joan behar, autobusik ezin har.. kalea, txakurrez beterik, hamar metrotan bat, eta beraien artean komandan-

te bat... ni txapelik gabe ibili, hark ordea bakarrik esaten dit: «gizendu haiz, beste jaka bat beharko duk eskatu»... autobus batean igo naiz, soldadu adiskideak ikusi baititut barnean... solasean, bina autobusa kontrako aldera doa eta —neure beldurragatik pitin bat lotsatuta— jeitsi egin naiz... taxi bila, taxiek «libre» hitza daramate, baina okupaturik daude denak, bidaiari bat duen bat geratzen da hala

ere... segitzen dugu, komentu bat ezkerraldean, taxia aurrexeago gelditzen da, «hori duk koartela» esaten baitu taxistak, bagoaz bidaiaria eta biok... gela txiki batean gaude, nerekin datorrenak kristalezko bi kaxa luze jartzen ditu, biak panpinez beterik, behekoan era guztietako soldaduak ukabila jasota, goikoan aldiz besoa luzaturikoak... aurpegi ikaragarritzko teniente bat datorrigu, eta hautsi egiten du dena... erlojua begiratzen du, ama!, eta hogeita bost, eta hura ez da koartela... kotxedun bati: «azkar, azkar, nahi duzuna ordainduko dizut baina heldu!» Esnatzen ari nintzeneko amets espantagarria...!

Soldaduzka! Guztiz aurkako idealak defenditzen ari gara urrutiko lurraldeotan. Pentsa dezakezenaren kontra, ejertzitoan faxismoa duzue jaun eta jabe. Hortarik beldurra, hortarik arbuioa, hortarik ez-nahia.

Soldaduzka Euskadin?
Baliteke bitarteko aterabide bat izatea. Soldaduzkarik ez? Bai, noski, ezagutuko ez dugun noizpaitean. Baina, batez ere, goraki esan behar den egia sinplea: Euskal Herriaren alde, lanatik hasita dugun guztia emateko gertu gaude. Egiten ari garen soldaduzka alfereskola duzue ordea, ez du gure nahi horretarako deusik ere balio.

Bazen beste soldadu argal bat koartelean, kalabozoan hura ere, horma saltatu eta ihes egin zuela, nahiz eta tiroak bota zizkieten, lortu egin zuen hark. Hortarako tzen gaituzte, besteok ere, baina... zergatik gaizkile gisan ihes egin, zergatik ez arazoaren erroetara jo, soluzio bila?

Pasa eta gero sofrimendu haietaz ahalzeko joera nabari dago, konponez inezko gaitza bailitzan. Mila eta bat gauzetan aurreratzen ari (omen) garenean, ez dezagun, otoi, soldaduzkarik bere betikoan utzi! Ez gaitezen inoiz soldadu euskaldunaz ahantz!

gure herrien etimologiak

zumaia, alkiza eta leioa

Arazoa soluzionatzeko, bakoitzari, etxeari gelditzen zitzaion puskarren bat ematea bururatu zitzaion, honela bere semeen pisoen arazoa konponbidean utziaz.

Hirurak bilduta honela egin zuen banaketa:

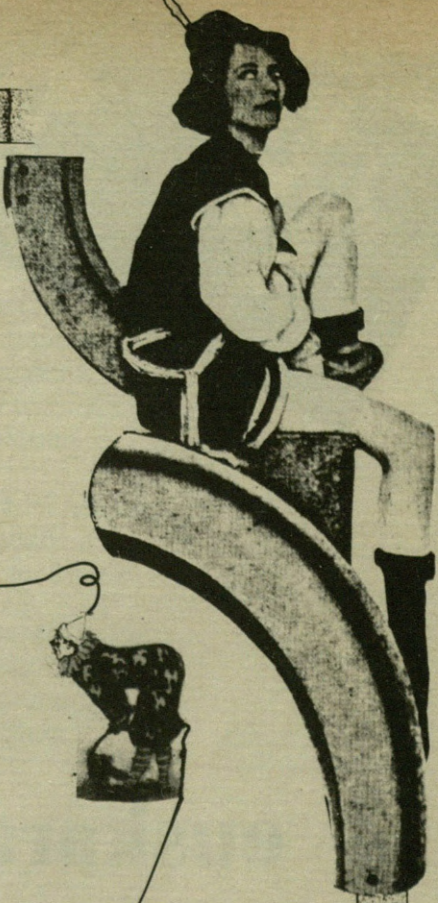
—Handiari: «Zuk mahaia». Gero, honek, oraingo Zumaialdean eraiki omen zuen bere etxea, San Miguel mendiko lekuren batetan. «Zuk, mahaia» horrek, euskal bokalismoaren fenomenoak direla bide «Zumaia» eman du.

—Erdikoari: «Zuk, alki zaharra». Hau Alkizara joan zen, eta hango maisu gaztearen bidez jakin izan dugunez, eliza inguruko baserri bat izan daiteke. Azkenik, «alkizarra» bertakoei zuzentzeko hitza bezala, geratu da, eta herria «Alkiza».

—Txikiari: «Zuk leioa». Honek orain unibertsitatea dagoen lekuan eraiki zuen baserria. Izena Leioa hutsean geratu da azkenik.

Harrituko bazarete ere (gu harritu ginen bezala), hiru herri horiek jatorri berdina dute.

Erdi Haroan, 1.045. urte inguruan, dokumentoetan jakin izan dugunez, Beltran de Etchezulo zalduna hiltzear zegoelarik, bere hiru semeak bildu zituen, iadanik erdi erorian zegoen bere etxean; haziendari ordaindu behar zizkion zergak zirela medio. Gizon honek asko maite zituen bere semeak, eta min handia ematen zion ezer gabe uztea munduan.

TITIRITEROEN KUTXA

usoari
9-2-81
(second part)

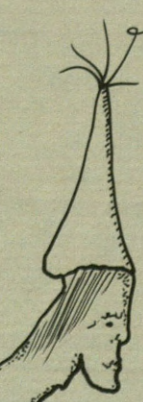

Aterkipetan
beraiek prestatu zuten odolezko tortila
jaten,
ikus ditzakegu:
Langileak.
Betiko langile lerdoak,
atzoko zanpatuak,
gaurko zapaltzaileak,
biharko zanpatuak.
—Ay Aresti bai itsua zeundela!—
Arantzazko otoitz eta gurutzifikako
torturadoreen
ipurdizulo beltzeekin musuka.
Imperial tabakodendarien alu-
iguhingarriak,
miazkatzen.
Hurrengo egunean bizkarra puskatuko
dieten txapeldunezko
soilune distiratsuak,
distiratzen.
Denak elkartuak, tinko-tinko,
losindu, beilatu, txupeta ipini zietenak
maitasuneki tutu beroa eman zietenak,
madarikatuz.

Kontsolamendu bat bakarrik
geratzen zait:
onddoa lehertzen denean
denok elkarrekin eztanda egingo dugu.

Eta beste bat, agian...
Bihar hamabietan
eguzkia leihotik sartzen denean
eta ohetik altxatzen naizenean,
zuei, bizkarra gehixeago
makurtu izango zaizue.

XABIER MONTOIA

euskararen zapalkuntza

Azken hauetan modan jarri da
euskararen zapalkuntza,
hau ote dugu eriotzako
azken uneko laguntza,
arazo hontan ez dut ikusten
benetako aldakuntza,
lehen Madrildik, orain hemendik
zapaldu nahirik hizkuntza.

Noizpait izan zen Ofiziala
euskara izendatua,
bainan atzetik berehalaxe
baztertu ta ukatua,
euskara galdu den herrietan
ez dadin gerta sartua,
horregatik jarri diote
bere lurra murriztua.

Euskaldun gisa agertzeagatik
badira multa emanak,
ez bait dituzte entzuterik nahi
gure hizkuntzan esanak,
eta eskeak izaten dira
maiz haizeak eramaneak,
gure herrian pekatu bait du
euskaldun jaio izanak.

Lehendabiziko esaten dute
euskara dela txit motza,
era honetan nabarmentzen da
bere bihtozeko izotza,
erderarentzat esku zabala
euskararentzat zorrotza,
bainan ez ahaztu Euskal Herrian
erdera dela arrotza.

Hori delata erdaraz dauden
rotuloak euskaratu,
bainan Udalek zenbait lekutan
ez dute ondogi hartu,
hori egiten harrapatuta
ondorenean epaitu,
abertzaleak baldin badira
nola euskara ukatu?

Agindutako hitzik ez bete
eta gainez egin kalte,
bainan hala ta guzti indarra
bere aldetik daukate,
erderaz gogor ekiten dute,
euskara utzi aparte,
Euskal Herrian euskararen aurka
esan mesedez noiz arte?

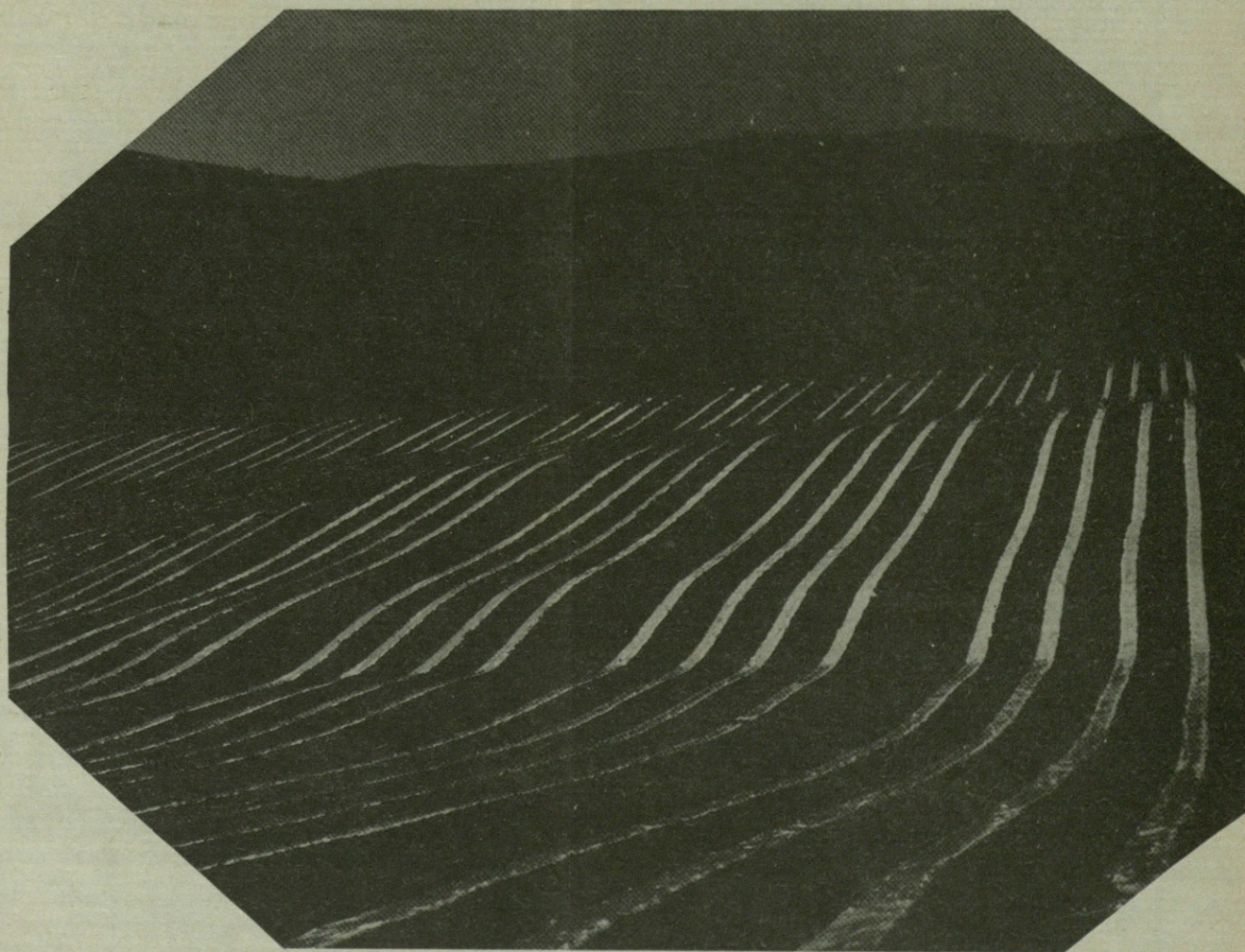
Garai batean euskal hazia
gordetzen zen baserrian,
asko galdu zen jaitsitakoan
kaleko bizi berrian,
horregatikan arkitzen zaigu
gaur era negargarrian,
hil edo bizi jokatzen duen
bere biziko larrian.

Euskal hizkuntzak sartuak dauzka
sukalderaino sudurrak,
irradi eta prentsak bait ere
promesa asko gezurrak,
gero ta gehio ematekotan
ta bitartean laburrak,
ez nau asetzen erdal mahaitik
eroritako apurrak.

Gure hizkuntzak aldi honetan
galdua du osasuna,
erdaragatik galtzen dijoa
euskararen oihartzuna,
sendatu nahiaz maila guztitan
beharrezko da jarduna,
hitza politak baztertu eta
sortu giro euskalduna.

Euskal Herrian euskara dugu
oinarria ta harkaitza,
bainan kanpotik jazan du
erosio bat bortitza,
autonomiaz ez baldin badu
sendotzen bere bizitza,
esan daiteke emana dula
bere azkenengo hitza.

ZALDUBI

euskara, testigantz mailara jeitsia

Euskara debaluaturik dago Euskal Herrian. Gizarteko edozein mailatan ospetsua izateko aski da erdara.

Gainera, euskararen baliagarritasuna beherantza doa errealitatean, nahiz eta deklarapen eta paper mailan balio haundiduntzat jo.

Euskal Herriko gehiengoak, adibidez, ongi ikusten dubere errepresentante politikoak euskaldun ez izatea.

Langilea hizkuntza-rengatik diskriminatua izatea eta euskaldun ez denari botoa ematen ausartzea desberdinak dira. Hala ere, diskriminazio fantasmagoriko eta posibleari buruz hainbat hitz eta planteamendu demagogiko egiten da. Gutti sakontzen da, oster, euskaldun ez denari botoa ematearen fenomeno lotsagarriari buruz. Posibilismo zientifikoa. Ondorio bezala, euskara jakiteak edo ez jakiteak ez du eraginik opinio publikoan.

Eragin hori nolakoa den neurtzeko hauteskundeak dira egokienak. Eta lista elektoraletan euskara ez dakitenak jartzeak ez dakar, dirudienez, boto emaleen ukorik, ezihesiko. Euskara jakitearen arazoak, bada, ez du gainditu testigantz mailaraino jeitsi da ja.

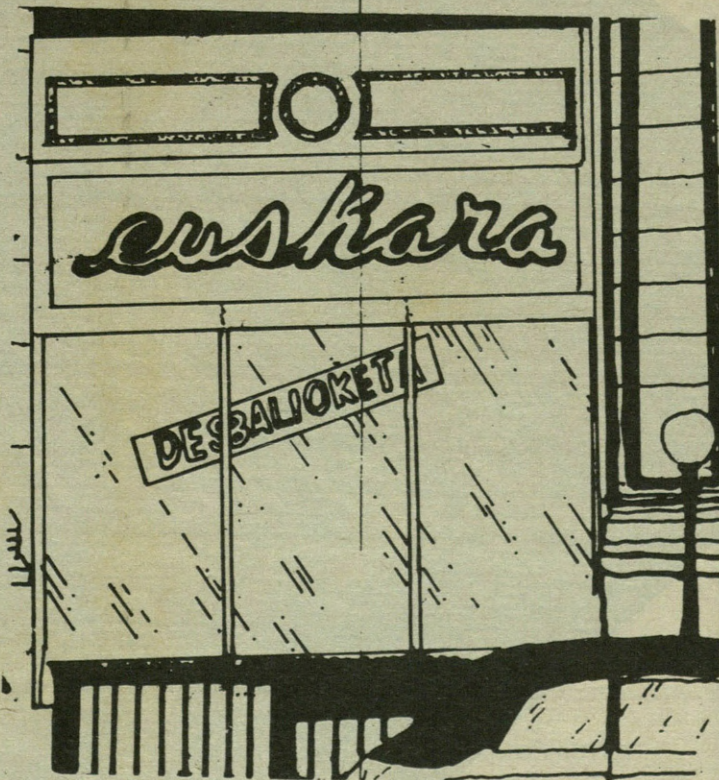
Beste era batera era enfoka daiteke problema. Hau da: Euskal Herriko gehiengoak ez diela ematen baliorik euskarari eta euskaldun izateari. Baina Euskal Herrian sarri eman izan den jeneroa, ematen da orain ere. Eta planteamendu testimonialak egiten dituzten iluminatuak jaiotzen jarraitzen dira. Eta gutti edo ezertarako balio ez duten gauzez baliatuz, hartu nahi dute fama. Kasu honetan, euskaraz.

Horretarako, gure artean ugari ematen den beste jenero batez baliatzen dira:

beti atzera begira dagoen jende tradiziozale eta erromantikoaz, alegia. Euskara geurea; munduan bakarra, ahaiderik gabea, bitxi dotorea eta etsai guztien kontra geuk bizirik gaurdaino mantendu duguna.

Era honetara edo antzera pentsatzen duen jende asko Euskal Herrian egon dagoela dirudi. Alderdi politiko eta gizon ospetsu askoren deklarepenak eta jokabidea aztertuz behintzat horixe ematen du.

JULEN KALZADA

Gipuzkoa'ko jakintza bearrak, iraunkor eta etengabeko ardura eskatzen dute. Bereziak eta or-
emenka edatuak izanik, elkar artu ta saillean
egin bearreko lana.

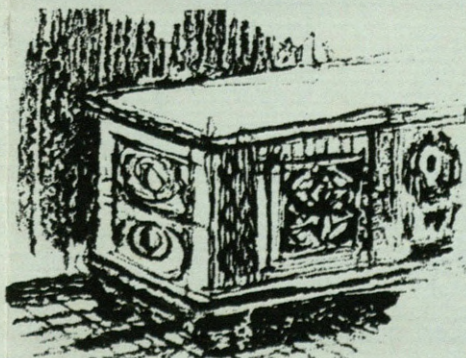
Donosti-Aurrezki-Kutxa'k lortutako etekiñak ez
ditu erabilli oi banakako laguntzan, Gipuzko-
erriaren onerako bai ordea. Zuri Kutxan jarritako
diruak korritua ematen dizu baita orretaz gaiñera
zu, Donosti-Aurrezki-Kutxa'ren bidez ekintza
auetako lankide izentatu ere:

- Miramon'en, Arbide-Dorreak ber-eraiki, Bide-
bietan, "Moneda" izeneko baserria ta Azpeiti'n,
Enparan-jauregia zar-berritu.
- Ateraldi-Argitaraldi-Gipuzko-Bazkunak eta "Dr.
Camino" izeneko jakintza saillak, Idazti argi-
taratzea.
- Donosti'n, arduradun guzientzat inikia dagon,
Dr. Camino Idaztitegia.
- Jakintza-ekiñaldiak, Donostiko Aretoan eta Gi-
puzkoa'ko 17 gela-nagusietan.
- Erti-Erakusketak, Eibar, Donosti ta
Zumai'ko Aretoetan. Gipuzkoa'ko
jakintza-lagundi ta
bazkun askori, lagun-
tza ta babes.

Jakintza sail
ontan ere

lankide zaitugu, Gipuzko-
erriari lagun egin bai diozu.

**ZU ERE
ONTAN
LAGUNTZAILLE
ZAITUGU**

**IA EUN URTE DARAMAZKIGU GIPUZKO-ERRIAREN
ALDE LANEAN. IA EUN URTE!**

Gure herriaren nahi eta izpirituaren arauera dihardugu

Horrexegatik, hain zuzen, Gipuzkoako 100.000 familiatik gora gutaz fidatzen dira.

Gipuzkoan bizi diren familia guzientzat, soluziobide aproposak sortzen ditugu beren Aurrezki, Kreditu, premiak... etab. konpontzeko.

Gure herriaren nahi eta izpirituarekin zerikusi estua duten hainbat ekintza ere burutzen dugu. Horrela, gure lurralde

honetako kultur, folklore eta kirol adierazpenetan parte hartzen dugu; euskal kulturaren aldeko ekintzak bultzatu eta babesten ditugu (liburu argitalpenak, literatur txapelketak, margolaritza txapelketak, kontzertuak eta koralak, hitzaldiak eta kultur asteak...) eta Euskal

Hiztegi Arauemailearen argitalpena bezelako proiektu garrantzitsuak burutzen ditugu.

**LA CAJA TRABAJA POR GUIPUZCOA
Y PARA LOS GUIPUZCOANOS.**